Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дենз ★ ЕРА, 13 АВГУСТ. 1987 ШУ. ★ № 97 (7443). ★ Мах 3 кеп.

ОРБИТА ТIАРА ХОАМАШ

ПОЛЕТА УПРАВЛЕНИЮ ЦЕНТР. 11 август. (ТАСС). Романенко Юрийн Александров Александри «Мир» яхача орбитальни комплекса борта тIа планагIа де лаьрхIа балхаш деш ба.

ДIадахача деношка космонавташ керттерча даькъе «Прогресс-331» яха автоматически транспортни кема доассадеш хилар. Укхаза хьалъяйтача оборудованех доккхагIдола дакъа комплекса помещенешка дIачу а дихьа дIаоттададьд, кема бакашкара хий станце емкосташка дIачудеттад.

Таханарча ден распорядкагIа экипажа де дезача тохкамашта Iилман аппаратура кийчъе, цу даькъе, стационарни фотоаппараташта пленкаца зарядка е, оптически приборашка хьажа лерхI.

ХIаьта иштта полет еча хьалашка бIарга син спектральни чувствительноста параметрашта оценка яра эксперимент еш а хургба космонавташ. Эксперимент ергья цветноста атласец специальни тестови таблицаи новкъосталца.

«Рентген» яха дунен халкъашта юкъерча орбитальни обсерваторех пайда а ийбеш астрофизически тохкамаш дIахо деш да. «Квант» яхача специализированни модула тIа латта рентгеновски телескопаш 10 августе денз кхы а кердагIа йолча Йоккхача Магеллановн морха юха а тIаерзаяь я.

Телеметрически информаце хьокхамехи, иштта, экипажа докладехи «Мир» яхача лехкача комплекса полет дика дIайода.

Хоам бу КПСС обкома пресс-центро

Телефон 2-66-72

• Август бутт юкъекхоачаш латт, хIаьта цунца цхьана Нохч-ГIалгIайчен боахамашка хьатIадоагIача Iана лаьрхIа доакъара запасаш дукхагIа еш латте а, цхьабакъда из Iалашъяра темпаш кхоачамболлаш лакха яц. Къаьстта из доагIа таханарча сводка тIехьарча мугIарашкарча районашта.

Масала, хьаэцаргба вай ший дукхача фермашца наурцаш, укхаза доахан леладаь ца Iеш дикка дукха жа леладу. Цунца кхетадеш да, укхазара доакъар кийчдераша ма хулла шоай къахьегама эффективность лакхъе езалга, тайп-тайпарча доакъарца тоъам боллаш шоай хьайбаш Iалашдара.

ХIаьта из гIулакх ма дарра кхоачашдара фу дуцига? ТIеххьарча кIирагIа бIарчча Наурски районе гIолла доакъара запасашта, бежана хIара условни керта лаьрхIача 0,4 центнер доакъара единица мара тIакхийттаяц. ВорхI дийнахьа укхаза эзар тонн совгIа долча чана, 155 тонн аьла мара аргIаш даьдац, 87 тонн мара баьций хьоар даькхадац. Бакъда, наурски боахамашта цу юкъа 6 эзар тонн гаргга силос лаьттах йолла мегад, бакъда цунах 395 тонна мара химически консерванташ техаяц. Кхыча дешашца аьлча, районе доакъар дукхагIен дикагIен кийчдар лов.

Цар балхаца нийсдара шаьрача моттигерчул дукхагIа чоалхане хьалаш долча лоаман Ножай-Юртовски районе доакъар кийчдара хьакъехьа деча балхий даннеш доаладергда вай. Цу кIира укхазарча боахамий къахьегамхошта 1600 тонн йол, 250 тонн сенаж, дукха хIама ца эшаш цига миссел силос кийчъе мегад, цутах 2 эзар тонн химически консерванташ а тоъаш лаьттах еллай, 475 тонн чана аргIаш даьд цар. Юкъера итог — 1894 тонн доакъара единица е бежана хIара условни керта лаьрхIача 2,4 центнер доакъара единица. Наурцаша кийчдаьчул ялхазза дукхагIа!

Кхы мел дар дIадаьлча а цу контрасташа къаьгга хьахьокх боахамий кулгалхоша, специалисташа, РАПО-с боагIача тайпара доакъар кийчдара геттара воча хьалаша новкъарле ю тхона яхаш доаха бахьанаш кIала кIийле йоацаш долга. Масала, Малгобекски районе а коргоргъяц Iи а хий а дола оазнсаш, укхаза а ла йиш йоаца йIовхал латт. ХIаьта а укхазарча совхозий къахьегамхошта цу хьалха дIадахача хьинарерча кIира лакхъяь темпаш кхы лаьгI а ца йолийташ хьабахкара новкъарле яьяц. Бежана хIара условни кертана лаьрхIача доакъара тIаккхетар малгобекций юха а тоъам болаш лакха хилар — 1,6 центнер доакъара единица.

ТIеххьарча хана дикагIа болх бу Надтеречни района боахамаша. ДIадахача шера укх хана хиннача боарамал дукхагIа доакъар кийчде мегад царна. Соахка шоаш гойтача хьокхамел тIех доакъар кийчдеш хьабоагIа Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Шалински районий доакъар кийчдераш. ДукхагIча даькъе, цар дIадахача кIиракIа хьинаре болх барах бIарчча республике гIолла доакъар тIакхийттад, бежана условни керта лаьрхIача 1,1 центнер доакъара единица хулаш, иштта цунца соахка цу хана гойта хьокхам лакхбаьб.

Цхьабакъда из кхоачамболлаш дац. Гарггарча хана дикка темпаш лакхъярга кхача деза, тIехьабусараш хьалхалаттарий боарам тIа баха беза, ялат дакхара санна, доакъара тIехь а бокъонца къовсам лоаттабе беза!

УКХ ШЕРА 10 АВГУСТ ХЬАТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШЕИ СОВХОЗАШЕИ ДОАКЪАР (ТОННАШКА) IАЛАШДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Йол	Сенаж Силос	Баьций хьоар	Ча	Деррига а условни бежана лаьрхIача ц. доакъара ед.
Урус-Мартановски	2003	25524	385	8620	12,5
Малгобекски	6170	10406	—	6910	10,5
Ачхой-Мартановски	1298	21787	438	4585	10,4
Шалински	7362	22250	343	9035	10,1
Надтеречни	9588	19651	291	12830	8,6
Грозненски	12942	57951	562	26915	8,3
Назрановски	3915	24689	54	4525	8,1
Гудермесски	5669	14616	—	6640	7,9
Шелковски	21508	38181	5372	8931	5,7
Сунженски	5930	33663	583	16039	5,5
Наурски	12476	33263	702	9376	4,2
Кхыйола госхозаш	548	210	220	1030	3,0
Лоаман районаш					
Ножай-Юртовски	5583	11267	35	1871	8,7
Веденски	4300	6740	—	1670	5,6
Советски	4495	9720	134	700	5,5

Яхъа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Шоаш укх юбилейни шера тIаийца доккхий декхараш толамца кхоачаш а деш. Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна дика къахьегама совгIат кийчдаь сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьча «Чечингагропромстрой» производственни объединене Грозненски аьшкбетона конструкцей завода болхлоша бизза пайда ийбу шоай таронехи кхоачамеху. Цудухьа цхьа бутт дIабахийтабац цар укх шера шоаш тIаийца декхараш тIеххкхоачаш ца деш.

Дерригача технико-экономически хьокхамий ворхI бетта план ханал хьалха кхоачашйир завода коллективо. Заданел совгIа цо маьхалъяьккхай итт эзар сом мах бола продукци, заданел совгIа арахийцай 277 эзар сома маьха товарни продукци. Цу даькъе йоагIачул дукхагIа арахийцай 610 кубически метр гаргга аьшкбетона изделеши 1658 квадратни метр столярни изделеши. Халкъа эша товараш хьадара задани 6,8 эзар сом тIеххкоачашъяьй.

Деша дай бац

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIаийцадар «Чечени н г у ш п р о м стройматериалы» яхача производственни объединене. Уж толамца кхоачашдара, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара укх юбилейни шера юххьанца денз хьинаре къахьийгадац цар, балха ханахи производственни мощностехи бизза пайда ийбаьбац. Цудухьа беттагара беттага вогIа хулаш доагIа объединене коллектива производственни хьокхамаш.

ДIабахача ворхI бетта тIаийца декхараш меттел паччахьалкхен планах а гаьнна лоархIабаьбац объединене болхлой. Продукци маьхалъяккхара 7 бетта задани 97 процент мара кхоачашъяьяц цар. Цу даькъе тIадиса паччахьалкхен декхар 97 эзар сома маьха да. ХIаьта цу юкъа ара ца хецаш йисай 241 эзар сома маьха товарни нормативно - ц I е н е и продукци. Цу даькъе объединене коллективо ара ца хецаш йиса етта кирпишк бархI миллиони ийс бIаь эзари я.

Ший потребителашта продукцена поставкаш яра декхараш цо кхоачаш ца деш дисар. Смежникашка дIа ца кхоачаш йисай 423 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Иштта из лоархIаяьяц къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега дIабода мах лохбара, паччахьалкхенна пайда бара заданех. Долче, ше тIаийцача декхарий нагахьа пункт яц цо кхоачашъеш.

Укх юбилейни шера къаьстта во болх а беш, хадданза тIехьаюсаши паччахьалкхен декхар дукха тIадусаши я Драмлюда Юрий, Имиев Беслан керте латтача цхьоалагIчеи шоллагIчеи гIишлон материалий комбинатий, Татиев Хаваша, Хаутиев Мовлас кулгалдеча Малгобекски Назрановски кирпишкаш еча заводий коллективаш.

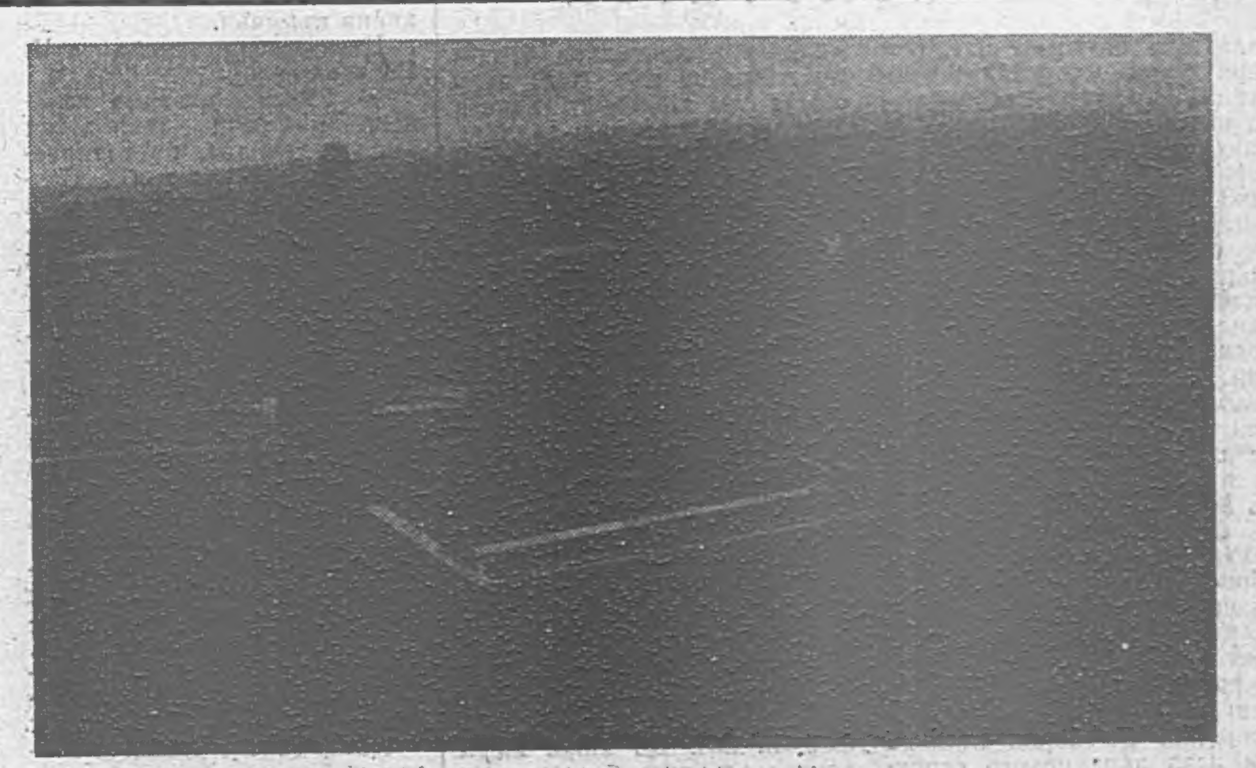

ДОАКЪАР—ДУКХАГIА А ДИКАГIА А

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ БОЛЧА

Репортаж

Доакъар даккхарах цун дикал лакхъяран тIехь республике яьржача яхьа июнь бетта денз хIара пхийтта дийнахьа беча балха итог ю КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо, НГIАССР Министрий Совето, облсовпрофои ВЛКСМ обкомои. Цунга хьежжа, тIеххьарча итогех Надтеречни района «Озерный» совхоз мара шийла хьала ца йоалийташ, кхозза котало яьнхар Къахьегама Цlена Байракха орден лелаеча Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхозо.

Доакъар Iалашдара график тIеххкоачашъеш, иштта хьаьнала къахьега малагIча таронаша вIаштIехьдоалийт хьажа цу боахаме долх тхо.

...Цу хьакъехьа шийга хаттар дича совхоза директора Зелемханов Ваха Якъубовича аьлар:

— Доакъар Iалашдара март бетта план-график оттайир оаха. Цу тIа белгалдаьхар гуйре юкъекхаччалца хIара бетта, хIара кхай тIа дергдола балхаш. Уж кхоачашделга тIалиллар, коммунист Барснукаев ИбрахIим керте а волаш, лаьрххIа вIашагIъеллача механизированни отряда. ПодрядагIа болх беча цун коллективаца договор оттадир совхозо. Ссуда а луш цунах дикагIа пайда эца цунна аьттув хурга болаш чекови книжкаш делар. Ший оагIорахьара отрядо декхар тIаийцар план 18 центнер йолаш, хIара хьайбана лаьрхIа 23 центнер доакъара единица Iалашъе. Дагалаьцар цар тIеххкоачашдергхиларах а шеко яц хIанз. Таханарча дийнахьа 21 центнер доакъара единица Iалашъяьй.

Бакълув Зелемханов. Цунна тешал деш яр тIехьагIа района агропроме тхона енна даннеш а. Вешта цу боахаме хIанзле Iалашъяьй план 1100 тонн йолаш, 3300 тонн сенаж, эшар 450 тонн йолаш, 480 тонн йол, аргIаш даь дIаоттадаьд план 600 тонн йолаш, 650 тонн ча, кIоагашка еллай ча а тохаш рапсах кийчъяь 360 тонн силос, эшар 5 эзар тонн я. Бакъда, хьалкIаех кийчъе хIанз а йолаьяц из.

— Итт сахьат даьнна ха. Тхо да хьалхарча дийнахьа хьекха касарех Iойилла люцерна хьаэцача кхай тIа. Из гулъеш ши копнитель я, хIаьта цар даь холаш К-150 марках низ болча йиъ трактора тIехьадийзача доккхийча лафеташта тIадувтташ греферни ши погрузчик. Дика вIаштIехьъяьккхача конвейеро санна болх бу ерригача технико. Хадданза дIауд кхай тIара аьлах етта трактораш. Царех хIараяр дIаязвю халкъа тIахьожама группана юкъевоагIача Магомадов Махьмада.

— Махьмадал совгIа ферме, аьла аргIаш деча иштта халкъа тIахьожамхо волча Бисултанов Апте а дIаязъю цхай тIара доакъар дахьаш ена хIара трактор, — дувц доакъар Iалашдеча комплекса кулгалдеш волча совхоза директора заместитела, коммуниста Мальсагов Хьусена. — Болх чакхбаьлча шоаш дIаяздаьр вIашн тохк цар.

Хьож тхо касарех уллача люцернага. Боарамга кхоачаш маьлхаръяха дика я из.

— ГIулакх миштад аьлча, — йоах Мальсагов Хьусена, — люцерна дийнахьа хьокх оаха. ХIаьта кIезиг-дукха маьлхаръяхача бийсанен Iуйрнийна ди дIоахдаллалцен болх беш хьаэц. ТIаккха ферме дIа а йихьа цига вентилляторашца эшача боарамга дIакхоачаеш йокъаю. Иштта из оаха ду, люцерна лордилгаш баьцовгIаш тIара Iо ца легийтара. ХIана аьлча аьлаца йола 90 процент протеин а белок а дарца я.

Шин ферме хIанзле аьла ворхI аргIа даьд совхозе.

Доакъар дика хилийтара совхозе боккха теркам тIабохийталга гуш да.

— Йол вIашкатохаш боахкачарна юкъе дика болх бу Ицлаев Вахас, — тха къамаьла юкъевоагIа совхоза профкома председатель Дакаев Iабдулл. — Селхан норма 130 процент кхоачашъярах, доакъар Iалашдерий балхацара безам совбаккхара оттаьлча мероприятешка хьежжа, тахан Iуйрийна пхи сом преми елар цунна. ХIаьта тахан норма 150 процент дукхагIа кхоачаш а еш, кхоана 7 сом преми яккха дагахьа волаш къахьег.

Доакъар Iалашдеш болчарна юкъе нормаш кхоачаш ца еш цхьаккха вац. ХIаьта премн ца йоаккхаш а наггахьа мара вйсац. Цхьабакъда толашагIа болчарна юкъе а дикагIа къахьег люцерна хьокхаш болча Махашев Лече. Ицлаев Лемас, Ибаев Iарбе, граферни погрузчикаш тIа Жукалаев Вахеи Авдаев Вахеи, копнителаш тIа лакхе вийцари Магомадов Вахеи, кхай тIара ферме йол дIакхухьаш Бакаев Сайдамина, Магомаев Сайдамина, кхычар. ХIанзалца арахийцача «Молнеш» тIа дикача балхаца даькъала бувцаш дукхагIа царех дувцаш да.

— Укх шера хIара хьайбана лаьрхIа 30 центнер доакъара единица Iалашъе а республике яьржача яхье котало яккха а соцам баьб оаха, — йоах Мальсагов Хьусена. — ЛаьрхIар чакхдоаккхаргхиларах тха шеко а яц, хIаьта дика таронаш а я. Масала, дIадахача шера дIайийна 170 гектара тIара яр а йолаш, 487 гектар люцерна я боахаме. ХIанзалца кийч мел даь доакъар цигара дабихкад. Соахка дIайийнар шозза хьекхай. ДIадахача шера, цул хьалха дIайийна хиннар хIанз кхозлагIа чуэцаш я. ХIаьта хьувкъамга диллача, из юххьанца чубена хинначул кIезигагIа а бац. Иштта из хилийтара низ дIакхоачар даьд. Цкъа чуэццаше а азотни удобрени а тохаш шозза хий тох. Бакъдар аьлча, хий тохаш яр 220 гектара тIа мара яц. Цига а из биъ насосаца хьатIа а даьккхе, шин ДДН-70 яхача догIан хьисапе хий деттача агрегаташца тох. ХIанзчул тIехьагIа люцерна кхы а шозза хьакха дага да тхо. Цунах кийчъергья хийцца 150 тонн йол, хьайбашта моша доакъар а хургда. Цул совгIа 56 гектара тIа укх шера бIаьстан, хIаьта 306 гектара тIа рапс, ахкан юххье чуэца культураш хиннача дIайийна хьажкIаш я. Царех 5500 тонн совгIа силос йоллалургья хийцца. Республике котало яккхарах лурга йолча автобуса тIаха шофер кийча ва тха, хIаьта «Жигули» хьежаш цуйна хургволла да а вагIа, — тIатехар тIеххьара, вела а венна.

ЛаьрхIар чакхдаккха аьттув хилба, аьнна дикадар хилар а лайна, бIаргадайначо, хезачо тоам баь дIадахар тхо цигара.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТIА: Мичурина цIерагIча совхоза люцерна хьокхаш йоахка косилкаш; доакъар Iалашдеча комплекса кулгалхо Х. Мальсагови (аьттехьара вар) цеховой партийни организаце секретарь С. Вахидови: йол вIашагIтохаш боахка болхлой.

С. АЛИХАНОВА сурташ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ДЕГIААХАРА НАЬКЪАШ

Экономикана доал дара овлангара перестройка ечара парте декхарех КПСС июньски (1987 шера) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева яьча доклада тезисаш тIа аьннад: «Перестройка эггара халагIча хан-юкъа чуденнад вай — практически хан-юкъа. Перестройкас толам боаккхаргхилар тешам луш дола керттера дар фуд аьлча, из да тIаийяь решенеш кхоачашъяра тIагIертта а де лерхIачоа тIаберзабаь а болх бара керттера теркам тIабохийтилга».

Фу деш ба Назрановски района «Экажевский» совхозе хьайбай боахам дегIабоалабара, пятилетка шоллагIча шера шоаш тIаийца социалистически декхараш дизза кхоачашдара, перестройка ечара гIулакхаш КПСС ЦК Пленума решенеша дIа ма деххара вIаштIехьдахара?

Белгалдаккха деза, укх тIеххьарча шерашка фермай болх тоабара, доакъара база чIоагIъяра, доярокаша, скотникаша хьинаре къахьегаргдола хьалаш хилийтара дукха балхаш чакхдаьхалга. Iилманои мехка хьалхалаттача боахамий опытои могадеча беса, цехови хьисапе доахан леладара мел эша гIирсаш хьалдаьд цига. Йоакхояьй болхлоша безаме салоIаргдолаш цIе уголокаш вIаштIехьъяхара, кхы царна эшараш хилийтара.

Совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша къаьстта боккха теркам тIабохийт къахьегача наьха фактора лоархIам лакхбара. Фермашка деча балхий хIара дийнахьа итогаш ю. Социалистически яхье хьинаре къахьегача болхлой цIераш тIайолаш «молнияш» йоахк цIеча уголокашка хьалтеха. Эггара дикагIа къахьегаш бола доярокаш, скотникаш, Iаьсий леладераш морально а материально а белгалбоах. Цул совгIа кулгалхоша хадданза йоахко ю шоай болхлой доалахьа долча хьайбашта доакъар хилийтар, кIорацеи дахчанцеи уж Iалашбара, вахача метте кхы тIа эшараш царна хилийтара.

Совхоза специалисташа теркам тIабахийтаб дикача фух а долаш, дукха шура луш дола доахан шоай боахаме хилийтара а. Иштта, № 2 йолча ферме мел кхоабараш племенной хьайбаш да. Къаьстта уйла тIаяхийтай цун коллективо шоай дикача фух долча хьайбаех хьахиннача шинарех доахан хьалхе а деш, № 1 йолча фермера къаьнеи кIезига шура луш дараши дIа а доахаш, цар когаметта уж дIаоттадара.

Хьайбаш леладерий гIулакхаш совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша иштта вIаштIехьдахарах шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера хIара кхоабача Iаттагара 2400 килограмм шура яккха аьттув баьлар. ЛурчогIа яьккхачунца нийсйича из 400 килограмм гаргга дукхагIа я. Шура алсамъяккха низ дIакхачарах вIаштIехьдаьлар 1985 шераца нийсйича паччахьалкхенна 400 центнер шура дукхагIа дIаяла а.

Беркате къахьег совхоза хьайбаш леладераша карарча шера а. План толаме кхоачаш а еш ялх бетта паччахьалкхенна дIаеннай 3568 центнер шура, хIаьта 104,4 процент кхоачашъяьй цар хIара кхоабача Iаттагара шура яккхара план а. Аьттув баьнnab паччахьалк х е н н а дулх дIадалара яр кхоачашъеча а. Из дехкад 750 центнер е дIадахача шера цу юкъа дIаденначунца нийсдича — 7 процент дукхагIа.

Из толам боаккхача къахьегама овсарле къаьстта лакхагIа йолаш болх баьб доярокаша Картоева Субара, Терхоева Зулайс, Лорсанова Айзана, Сурхоева Хажара, Дарсигова Фатимас, Алиева Умакульсума. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг Сурхоевас яьккхай. Ялх бетта хIара ше хьожача Iаттагара 1869 килограмм шура яьккхай Хажара. Карарча шера 4,5 эзар килограммага дIакхача уйла йолаш я хьинар дола доярка. Яхье шоллагIа моттиг яьккхай Алиева Умакульсума. Цун хьокхам дIакхаьчаб 1762 килограммага. Шоай планаши тIаийла декхараши дикка тIеххкоачашдаьд вокх доярокаша а.

Детташ дола доахан кхоабаш ба скотникаш Магомадов Ахьмаднабии Сагиев Мухарбики. Цар а толамаш доахаш къахьег. Сагиева Iуналдеча Iуларча хIара Iаттагара ялх бетта 1374 килограмм шура яьккхай. Цо санна дог лазаш шоаех тийша хьаденнача хьайбашта доал ду Магомадова а. Цудухьа скотникий аьттув а боал шоай планаши декхараши дикка тIеххкоачашде.

Совхоза специалисташа доккхал а деш цIераш йоах Iаьсий леладеш болча болхлой. Царна юкъе эггара хьинарегIа къахьегаш я Бекова Марем и Картоева Нинаи. Дийнахьи буси хIара шоаш хьожача Iаса 460 грамм совгIа дозал IотIадеттадолийт цар, планагIа кхета доагIар 400 грамм долаш.

Дулха хьайбаш кхоабаш я Лорсанов Iадсалама кулгалду дезалий подрядагIа къахьегаш йола звено. Цунца цхьана я цIеннана ПаьтIамат, нус Тамара, къонгаш Зелимхани Iайндии. Июнь бетта звенос паччахьалкхенна дIачуденнад 40 бежан, юкъера лаьрхIача хIаране дозал 382 килограмм а йолаш. Доккха а зIамига а диъ бIаь бежан кхоаб Iадсалама звенос. Ши бутт баьнна Iаьсий дIател цун болхлошка дIахо йодача хана хьалкхедара а дорстадара а. Ханна эггара зIамагIдолча хьайбашка хьожар Тамара я. Ший бехкагIа цхьа бежан цамогаш а хилийта тIерадалийтадац хьинар долча болхлочо. Ханна доккхагIа дараш кхоабаш болча Iайнле, Зелимхана, Iадсалама шоай низ дIакхоачар ду сихеи дикеи уж дорстаде гIерташ. Цхьа бутт дIабахийтац цар хьайбашта дозал IотIадеттадалийтара план дикка тIеххкоачаш ца еш. Лорсанова звенос социалистически декхар тIаийцад Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дуза юбилей, шера планагIа паччахьалкхенна дIадала деза дулх дIа а денна, ма йоаггIара дикача къахьегама совгIатаца езъе.

— Тешшаме да цун болхлоша шоай дош кхоачашдергхилар, — йоах шеко йоацаш волча совхоза керттерча зоотехника Аушев Абукара. — Шортта моша, хьаьна доакъари хIара бежана дийнахьа кхоккха килограмм концентраташи телаш дика кхоаб цар шоай хьайбаш. ХIаьта шу чакхдоалаш планал совгIа 300 центнер дулх дIаденна хилийта лерхIаш да тхо.

Механизаци юкъе а йоаланаь наьха къахьегам аттача баккхара а шоай низ дIакхоачар деш ба совхоза специалисташ. Племенной доахан кхоабача № 2 йолча ферме укх шера апрель бетта денз механически детт хьайбаш. Цу хьисапе доахан детта доярокаш Iомабеча хьехамчаш хилар йоккха балха опыт караерзаяь бола къахьегамхой Гузенкова Таисия, Алиева Уманульсум, Коробова Антонина. Цар хьинари хьехами кот а баьнна лоаццача юкъа механически аппараташца доахан детта Iомабелар цу фермера берриға доярокаш.

С. АУШЕВ.

ПАРТГРУППАШКА — ХОРЖАМАШИ ОТЧЕТАШИ

Шиш хиларга хьежжа

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йолча бригада бригадир, Даьхен дукхача ордений кавалер Евкуров Лахан партгрупорг ва. Кхо коммунист мара вац цу партгруппе. ХІаьта а партийни шиш болаш, 20 — 25 саг чувоагІача коллективана кулгал деш я из.

Укх деношка цу группа отчетно-хоржамий собране волаш дагадехар сона укхаза хинна цхьацца хІамаш. Царех цхьадарех лаьца партгрупорго ший доклада тІа а дийцар.

... Шун болхло, тракторист Арчаков Мурад медвытрезвителе хиннав, цунна доагІар дар а дех оаха шугара, аьнна каьхат дера бригаде. Бригада совета заседане повестка тІа эттар из дош. Совето соцам бир: из дош коллективага къоастадайта.

Собрани хилар. Шин даькъа екъаелар коллектив. Цхьабараша йоахар: бехк а баьккхе вита, шоллагІбараша — выговор ле. Лоацца аьлча, иштта а вешта а коллективе виса везаш вар из. нагахьа санна партгрупорго кхыча тайпара из дош даьшхадецаре.

— ХІанз вай дувццача тайпара дІадужаде йиш йолаш хІама дац Мурада даьр, аьлар цо. Нагахьа санна эггара хьалха мара из цун карагІдаьннадецаре ше дар. Вайна ма хой из. Мел бехкаш даьхад, мел дийцад. Маларга а ваьнна вайцара а ший дезалцара а эздел дохадаьд цо. ХІанз, вай цун кертах кулг хьокхе мишта кхетадергда кхычар? Кагех бараш ма бий вайна юкъе. Фу аргда вай, нагахьа санна царех саг Мурада лаьцача харцахьарча наькъ тІа ваьлча? Сона хетачох, Мурад ше дІаккхаьчав вайцара «був» воалача. Итт толхавечул цаІ юкъе ца хилча дикагІа да.

Массане а хьаллаьцар партгрупорга предложени. ХІанз из тракторист цу коллективе вац. Цу хана денз цхьаь цаІ моттиг нийсъеннаяц бригаде малар менна.

Шиш чІоагІа боацача метте хала да дисциплина а порядок а лелае.

Ер кхойтталагІа шу да Евкуров Лахан цу бригаде партгрупоргал хоржаш хьавоагІа.

Шортта хІама дар цун ший доклада тІа бригада хьокхамех дувца. Масала, ерригача совхозе йоаккхача продукцега дІабода мах хьайийцача. Цу бригаде дІабохийтар 20 процент кІезигагІа ба. ДІадахача шера цу совхозо баьча миллион сома пайдана доккхагІа дакъа цу бригадо юкъедихьад. ДІадахача шера хІара гектаро 41,7 центнер кІа делар (план — 20), 350 центнер шекара свеклаш елар (план 200), коартолаш — 189 центнер (план 110).

Подряд а эггара хьалха укхазара дІайолаелар совхозан бригадашка. Дика хьнйкъад укх шера дІа мел дийна ялаташ а. КІа чуийцад. Планал дуккха дукхагІа хиннад из. Доакъар чуэцача а хьалхле цу бригадага я.

Лоацца аьлча, доккхал де шортта хІама долаш вар партгрупорг. ХІаьта а тахарча перестройкага товш хІама дац даьр хестадеш тІоараш детталга, кхоачамбоацараш къайладоахалга. Цудухьа яр партгрупорга отчет цІаккха а ца хиннача тайпара критически а самокритични а.

— Тхан вай гулденнад — йоахар цо, — итогаш е, хІаьта воашта къувлар, дагардар дувца, кхоачамбоацарий эвлаш гучадаха. Уж вай балха юкъе долаш а да. Дуккхал вай дол-долча участке дикагІа къахьийгадар аьнна чакхдалац вай, коммунисташ. Мелбалийтаб коллективе коммунистически кхетам балара болх. «Кулгаш» дІахкачац вай воашта юкъерча хІара сага вахара лелара хьисап довзара, цун вайгара фу гІо-новкъостал эш хьажа.

Къаьстта теркам тІабахийта дийцар докладчика, къамаьл даьча коммунисташа тракториста Аушев Ювсапа, агронома Оздоев Халата хьатІайоагІача хана шоай когаметта отта безача кагийбарех. Вай бригаде хІанз къахьегараш дукхагІа долча даькъе дикка ха яха нах ба, йоахар цар. Цудухьа вайгара эстафета дІаэца езарий уйла е еза вай. Из тІехьа а ца доахаш. Юкъ-юкъе мероприятеш хулача хана вай дІадехарга хьежаш а ца дагІаш, каст-каста хила деза вай школашка, къонабараш та юкъе, дІайовзийта еза царна лаьттан хозал, цун Іунал деча кулгий сийле.

— Гуш ма йий вайна тахан вай кхашка хьаукхаш йола керда техника, — аьлар Аушев Ювсапа. — Кхыметтел йоккха опыт йола со а дика ца кхеташ дукха къайленаш я таханарча низ болча машиний. Цкъаза ца ховш дола кулгаш а деттаеш, йоха а еш, уж дІаувтаеш моттигаш нийслу. Къонача, тІах аьнна болча кагийча наха аттагІа караерзаю керда техника. Уж мо бола нах эш вайна тахан. Кхоана нхы а дукхагІа эшаргба.

Ювсапа партийни поручених цаІ я — техникана дика доал дара тІахьожам лоаттабелга. Цудухьа цунна дика хов къонабарий кулг, хьаькъал дукхагІа мичахьа эш.

Перестройках лаьца шоаш дувцаш коммунисташа керттера теркам тІабахийтар подряда. Дика да, йоахар цар, вай бригада подряда форма тІа яьнна, хозрасчет, чекови система юкъеяьккха. ХІаьта а цу подряда беркатерча хьаста тІа кхача сихлац вай. Из хьаст ба — дезала подряд. Вайна юкъе дукха ба хийцца шоай доалахьа техника а лаьтта а дІадала мегаргдолча дезала дай. ХІаьта а вай кхоаненга дехк из тахан чІоагІа лоархІаме дола гІулакх.

— Вайна воашта гуш ма дий дезала подрядагІа доала беркат, — аьлар Оздоев Халата. — Со се тахан бокъонца тийшар цох. Вай харбазий кхай тІа вахавар укх собране се валехьа. Ховргдар шоана, лоралуш ког ловзаш михо кегадаь харбазий гейдолгаш юха шоаш даьд-даьдача дІа хьа нийсдеш даькха бераш шоашта бІаргадайнадаларе. Уж дар дезала подрядагІа болх беча Кодзоев Мувсай бераш. БархІ гектар харбазаш лелаярал совгІа, цхьа гектар шекара свеклаш а лелаю цар. Вай дІахьажа ца дезаш тешаме а лелаю. Со хІанззе а ала йиш йолаш ва, йоахар Халата, цу дезала вайна лургбола хьувкъам планал дуккха а дукхагІа хургба, аьнна.

Коммунисташа дийцар РАПО специалисташкара шоашта ца хулаш долча новкъосталах. Укхаза царех воагІаш вола саг кхыча сиглара веча санна хул, йоахар цар. Хьалха санна тІахьожамхой, фиксатораш хет царна шоаех. Гастролерий оамал дІа а яьккха, тхоца дагабала, тхона кердадар хьаьеха ловш уж хилча дика хетар тхона. Хьашийн мичаб уж.

Дукха дийцар коммунисташа шоашта дагайоахкача кхыча проблемех а. Инийцар шоаш бахача юрта гонахьа урагІьухача кхалажех, бІехдаьча ГІалмех.

...ЗІамига я партгруппа. ХІаьта а хьажал, мел проблемаш гІеттаю. Хьнйар долаш ва группа кулгалхо Евкуров Лахан а. Цудухьа вІалла шек а боацаш, юха а шоай партгрупоргал хержар цар из.

М. КАРАЕВ.

В. И. Ленина васкетагІа

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. 1921 шера 9 январе Владимир Ильич Ленин Подмосковье салоІаш волаш, ахархой дехарах Горки яхача юрта а хилар, цига царна хьалхашка къамаьл а дир. ХІанз Горкашка Ленина орден лелаеча Владимир Ильича цІерагІча колхоза центральни усадьба я. Собрани ахархочун В. А. Шульгина цІагІа хилар. Ше къамаьл деш В. И. Ленина гулбеннарашка аьлар вахар цхьана хьаде дезаш хиларах, иштта эшам, тІехьадисар дІадаккхара малагІча наькъа тІа гІолла ваха веза хьахьекхар, Советски Союза дунен халкъашта юкъерча а чурча а хьалах дийцар.

1924 шера бІаьстий В. И. Ленина аьннар кхоачашдеш Горкашка бахача наха машинни товарищество вІашагІйолла лаьрхІар. 1929 шера ахархоша колхоз вІашагІъеллар. Цу хана В. И. Ленина цІерагІча колхоза доалахьа 160 гектар лаьттеи 260 сом общественни ахчен, 9 говри яр. ХІанз Владимир Ильича цІерагІа колхоз — Подмосковье хьалхалаттача боахамех цаІ, геттара дукха юртбоахама продукци йоаккхар. Укхаза хІара шера бархІ миллион сома маьха гаргга продукци йоаккх, хІаьта боахама керттера фондаш 23 миллион сомага кхаьчай. Цун керттерча отраслах я, 1986 шера хІара беттача Іаттагара 5804 килограмм шура яьккха доахан леладер. Укхаза иштта доаккх дулх, фуаш, чкъаьрий, хІаьта коартол, баьцадаараш хьалкхеду, баьцадаарий культурай ги хьалкхеделга а шерра леладу. Ка бола ялат укхаза гектара тІара 50 центнер чуэц, коартол — 250, силоса лаьрхІа хьажкІаш — 560, доакъара корнеплодаш — 950, дукхача шерашка тІаювлача баьций йол — 90 центнер гектара тІара. Итт шу да колхозе хозрасчетеи бухсоцаш хьахулачох алапи луча подрядни договорен кІийлен тІа доал дара цехови структура юкъейоалаяь.

Колхоза кулгалхоша шоай керттера декхарах лоархІ сага йоакхо яр, вахара а къахьегама а эша хьалаш хьадар. Социально-культурни эшараш кхоачашдара боахамо хІара шера 600 эзар совгІа сом дІадохийт. Укхаза дукха чуІе фусамаш хьалъю. Колхозе болх беш да ший культура ЦІа, берий комбинат, столови... Гаргтарча хана торгови центр, ший поликлиника хьалъе лаьрхІад.

Колхоза эггара хьалха председателал деш хилар Социалистически Къахьегама шозза Турпал Буянов Иван Андреевич. ХІаьта ткъаь пхиъ шу хьалха цунгара сийлен гІулакхий эстафета хьа а йийца дІахьу хІанз Социалистически Къахьегама шозза Турпал волча коммуниста Кухарь Иван Ивановича.

СУРТАШ ТІА: колхоза председатель И. И. Кухарь Калиновски шурий-товарни комплекса машинащца доахан деттача операторашца къамаьл деш ва; Калиновски шурий-товарни комплекса фермех цаІ. Цо хІара шера паччахьалкхенга 5 эзар тонн гаргга шура йохн. Укхаза 1986 шера хІара беттача Іаттагара 5804 килограмм шура яьккхай.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

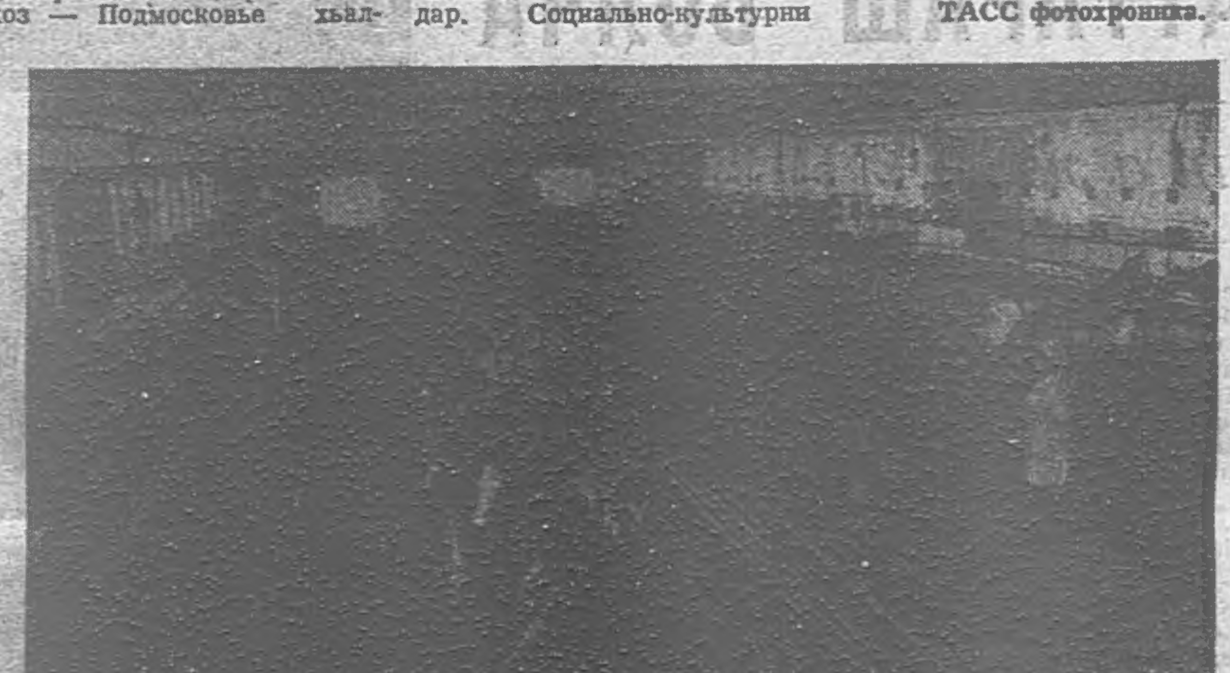

САТИЙНА ДАГІА ЙИШ ЯЦ

«Грознефтеоргсинтез» яхаха объединенена чуйоагІача СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода коллективо башха-дика толамаш доах шийттталагІча пятилетка шоллагІча шера. Иштта, цхьолагІча квартале яьржа хиннача социалистически яхья итогех цунна хьожайир СССР межкдаьттахимически Министерства карара кара тела ЦІе байрахх. Дика чакхъяьккхай химикаша шоллагІа квартал а.

КарагІдаьнначох кхоачам баь Іе дагабац завода къахьегамхой. Цунна тешал деш дар дукха ха йоацаш предприяте коммунистий собране хинна къамаьл.

Цига завода директора П. Ветрова аьлар:

— Тахан цхьацца халонаш нийслуш хьал эттад заводе, хувцара, из технически эргаяккхара укх тІеххьарча 11 шера даь хІама дац, къоастаданза дола дешаш дукха да. ХІаьта уж къоастаделга духхьал заводерча нахах тийша а да. Эггара хьалха де дезар — кадраш йоагІ-йоагІача дІанийсъелга.

Партийни комитето тІеххьарча хана администрацеца цхьана цІенхаштта теркам тІабохийт кадрай дешашта. Практика а хинна дІаэттад производства кулгалхоша парткома заседанешка отчеташ лулга. Иштта укх тІеххьарча хана цехий начальникий В. Кожанова, А. Шальмина, керттерча инженера А. Зайцева яьча отчеташка ладийгІад парткомо.

ХІанз заводе дукхагІа йоакхо ю бехктокхамеча балхаш тІа къона специалисташ хьежабара. Царех ба А. Пташкин, Ю. Лакунин, А. Каграманов, дукха а кхыбараш. Нохчехи гІалгІаехи бола специалисташ дукхагІа хулаш латт заводе. Нагахьа санна 1981 шера ерригача предприяте царех 3 мара специалист хиннавеце, хІанз уж 17 ва. Масала, З. Чингариев производства начальник ва, М. Ясаев — цеха начальник, Б. Хучиев и Р. Айдамиров цехий начальниккий заместителаш.

Заводе кІезига бац балха тІа шоашкара масал тела нах. Цхьабакъда, мел чІоагІа кхетама болх бой а, моттигаш нийслу цхьаболча наха ма барра бехктокхам кхета ца беш. Из иштта хилар деций духхьал воккхагІа волча мастера Р. Шакирова бехкагІа фенол арахеца производство ден-бус болх юкъагІа баьнна лаьтталга, из бахьанце маьхера продукци арахецара план кхоачаш ца еш йисалга. Миштта кхетаде деза номер 132 йолча цеха мастера Б. Глобенкос цхьаккха корта бола бахьан а доацаш, кислородни насос тоара указани ца ялар? Цу тайпарча масалаша къаьгга тешал ду кадраштa кхетам луча даькъе цІенхаштта кхоачамбоацараш хилара.

Укх шера коллективо шехержар номер 1-101 йолча цеха начальник. Цу тайпарча хоржамий формаш дІахо чакхъяха лаьрхІад заводе. Цхьабакъда практико хьахьокхачох цу гІулакхаца сухал бе йиш яц.

Иштта сухал бара масал да ер: коллективаца дага а ца воалаш электроцеха воккхагІа волча мастера Ю. Орлова ши саг бригадиралла хьожаваьв. Цехера болхлой цу гІулакха чІоаггІа раьза бац. Цу подразделене начальника В. Мальцевеи парторганизаце секретара А. Тюринеи чІоагІа уйла е езаш хІама да из.

Къонача специалистех ца тешалга цІендаь дІадаккха деза цхьаболча кулгалхоша. Къонача специалисташта бехктокхаме участкаш дІаяла тешам бац, яхаш ба спирт доакхача производства начальник В. Кальной, цеха начальник Ю. Сухоруков, кхыбараш.

Завода хьокхамаш во деце а кадращца ювзаенна проблема чоалхане йолаш юс. Иштта, тахан тоъац 27 специалист. Кадраш балха тІа дІачІоагІъяра болх эсала бу керттерча механика Г. Панченкос, КИП-а цеха начальника А. Шалыгина. Цу тайпара хьал да ЦЗЛ, кхыча подразделенешка.

Кадраш дІачІоагІъеча даькъе массехк дош да къоастаде дезаш. Царех да балха моттигашта аттестаци елга, лакхера дешар дешийтара кагирхой хьежабелга, инженерно - технически болхлоша хІаране ший бехктокхам лакхбелга. Цунца цхьана наьха къахьегамеи бытеи хьалаш тоаделга а дицде йиш яц. Производстванеи дешара заведенештеи юкъера бувзамаш чІоагІде деза.

Заводе кІезига яц болхлой династеш. Царех я Ерышкингlар — виъ саг, СергеевгІар — мари сесаги. МасаевгІар дезал — нанеи, воІи, йоІи. РуденковгІар, ГаврюченковгІар, ГамзатовгІар, ЕфремовгІар дезал. Цу ноахалашца кагирхой вІашагІбетталургбола гІулакх чакхдаха деза каст-каста.

Производства эффективность лакхъеча даькъе керттерча декхарех цаІ да лакхквалифицированни, производствах дог лазаш специалисташ хилар.

Кадрови дош къоастаде йиш яц къахьегама стимулировани яра дешах. Кастта кердача должностной окладашкеи тарифни ставкашкеи яла езаш я завод.

З. АЮБОВ.

Нах раьза хургболаш де гІулакх

Парте эггара лохехьара ячейка я партийни группа. Цхьабакъда, керте латтар, цунна чубоагІа коммунисташ хьинаре позици йолаш, хьалхашка латта декхараш кхетадеш а кхоачашдеш а хилча из низ болаш звено я. Иштта йолча партгруппа влияни дика холу коллектива дерригача гІулакхашка. Цу тайпара влияни йоацаш я ала йиш яц укх деношка шоай отчетно - хоржама собрани яьча ВАЗ Грозненски автоцентра кхаь участкерча коммунистех вІашагІъеллача партгруппах.

Партгрупорг А. Эдельбиев а цун заместитель Б. Богатырев а тІах аьнна, балхах кхеташ, шоашкара дика гІулакхаш дІагойта гІерташ, тІалаттача декхарашта бехктокхаме шоаш болга ховш кагий нах ба. Балхах дог лазаш, производственни общественни декхараш дикагІча тайпара кхоачашде гІерташ ба партгруппера дукхагІбола коммунисташ а. Из иштта долга а цар хьалхенца участкай коллективаша дукхагІча даькъе боараме болх белга а хьахьекхар докладчика, пренешка къамаьлаш даьраша.

Берригa коммунисташ хьайда партийни поручениеш йолаш, балха лоархІаме йолча моттигашка дІанийсбаь ба, парте боацараштa шоашкара дика гІулакх дІахьокхаш, шоай говзал даим лакхъеш, кердадар балха юкъедахьаш ба.

Цхьабакъда, докладчика а собране къамаьлаш даьча коммунистащa а дукхагІа теркам тІабахийтар долаш долча кхоачамбоацараштa, де дезараштa. ХІаьта уж, халахете а, кІезига дац укхаза.

Кхаь участке къахьегаш верригаш а кховзткъе итт гаргга саг ва. Ремонта автомашинаш хьачуацача, царна диагностика оттаеча цхьолагІча участка коллективо хадданза ший план кхоачашъю. Из ала йиш яц шоллагІча участках. Цига болх беча 33 сагах 8 саг норма кхоачаш ца еш ва. Из участок кхычарел йоккхагІа я. ХІаьта ремонт дика чакхйоаккхила дукхагІча даькъе укхаза болх беча слесарах тийша а да.

Фуд участок массаза а тІехьаюсаш хилара бахьан? Эггара хьалха къахьегамэ дисциплина лоха хилар, подрядни методагІа болх бе ца Іамар да. Долаш да слесарий бехкагІа доаца бахьенаш а. Болх хьабу площадкаш кІезигагІа я. Моттиг мукъаяларга хьежаш дукха латта безаш хул слесараш, юххера а шийга моттиг хьакхаьчача сихагІа вала гІерташ слесара йоагтІача тайпара дика чакхъяккхац ремонт. ТІаккха ремонт во яьй, яхаш клиенташ леткъ.

Тоъаш яц инструмент, запасной оатхалаш. Из бахьан долаш а чІоагІа тІехьабувла болх.

Цу гІулакхашка диллача кхы дикагІа болх дІабодаш кхоалагІча участке а. Укхаза а болх беча нахах хІара пхелагІвар норма кхоачашъеш вац, порядоки дисциплиней дІахо чІоагІъе езаш я, хІаране шийн декхар цІеней кхоачашдара оагІорахьа де дезараш а дукха да.

— Производственни балха чІоагІа Іаткъаш хІама да къахьегача наха доагІаш дола бытовой хьалаш вІаштІехь ца дахар, — аьлар къамаьл даьча шоллагІча участкерча слесара Ю. Новикова. — КхоалагІа бутт ба дІайхахий доацаш тхо дола, спецовкаш ютташ яц, бІаьрччаша шера цкъа мара форма лац, кога тІирс вІалла луш а бац.

Къамаьл даьча завкома председатела П. Адамяна вІаштІехьдаланзар цу дешашта корта а болаш жоп дала: долаш дола кхоачамбоацараш дІадоахаргхнларах ладувгІаш бараш тешаргболаш дацар цун къамаьл.

Докладчика а къамаьлаш даьраша а доацар мо мара хьоахаданзар коллективе бекха кхетама балхах дола дош. Гуш дар партгруппо из лоархІаме дош башха теркалдеш доацилга. БоккъалдарI аьлча, цу гІулакха дукхагІа бехке яр-м партийни бюро я. Ховш ма дий партийни группай организаторскии наха кхетам баларен лоархІам керттерча даькъе партбюрос цун балха кулгалдара, тІахьожам лоаттабара боарамах тийша болга. ХІаьта доагІар чІоагІагІа хьадехаш, йоакхо хоадам болашагІа еш ме хул, хьинар долашагІа, инициативнегІа хул лохехьара партийни ячейкаш.

Уж иштта хила йиш я, нагахьа санна цунна чубоагІа коммунисташ кхоачамбоацараш ца лоалуш, уж къайладахьа ца гІерташ, болх тоабара эшараш лохаш, принципиальни наькъ тІа латташ хилча. Иштта хиланза баргболаш да ВАЗ автоцентра коммунисташта хьалхашка латта декхараш, хІана аьлча бахача наха гІулакхаш деча сфере къахьегаш уж боландаь, хІаьта уж гІулакхаш тІехье цІена йолаш хила деза, гІулакх дахьаш тІавена саг дог делаш хургволаш дІавахийта веза. Из да партгруппо а хІара коммунисто а дид ца долийташ даим дагалоаттаде а чакхдакха а деза декхар.

МайрагІа, хьакхаштагІа увттаде доагІа кхоачамбоацараш дІадахара дешаш автоцентра кулгалхошта хьалхашка, доагІар диэза хьадеха деза.

Иштта болх беш хилча коллективана хьалхашка сий долаш хургья партгруппа, сий долаш хургва партгрупорг а хІара коммунист а. Из чІоагІа лоархІаме да, хІанз массе а моттигашка чуийнна перестройка еш латтача хана, баха ма боагІара Сийлахь-боккхача Октябра юбилейна накъабаха советски нах кийчлуча хьалашка. Уж дешаш дийкар собране юха а партгрупоргалла хержача Эдельбиев Алхазура хьехар деш, бакъахьара никъ хьалхабоакхаш санна.

С. СУЛТАНОВ.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Рапс — дика доакъар

Ахка чакхдоалаш дІаювча культураштa юкъе я рапс. БІаьстан юккъе хьайбашта мошача доакъара хьакха йиш хул из. Цунах цу хана кийчъю хьалхара силос, баьца хьоар доахк, гранулаш, брикеташ ю.

Боккха теркам тІабохийт тІеххьарча хана доакъарца йолча белока проблема къоастаяра. Рацнона кІезига хуландаь ца йоаккхаш дукхъ хьайбай продукци юсаш хиларал совгІа, из яккхара дукха дукхагІа доакъар дІадахийта дезаш хул — цхьа центнер бежана дулх даккхара, масала, 35—40 процент. Из бахьан долаш, дукха белок йола доакъар лу злакови культураш вІашагІъеэш вилен люцернеи, хІаьта рапс дІаера дукхагІа йоакхо ю тІеххьарча хана.

Цудухьа хІанзалца из республика колхозашкеи совхозашкеи 15 эзар гектарага кхоачаш мара дІаювш хиннаеце, тІадоагІача шера чуэцаргболча хьувкъама лаьрхІа укх шера 34 эзар гектара тІа дІаювргья. Иштта йоккха моттиг вайцига духхьашха дІалоацаргья цо.

Рапса мошача доакъарца дукха протени, тайп-тайпара витаминаш я. БІаь килограмм хулача цунца кхо килограмм дегІах дика латаш йола белок, 16 доакъара единица я. Люцернаца а хилац дукхагІа. Рапсах елла силос цунца хулача протеинага диллача, хьажкІаех кийчъячул а хьаьнагІа хул. Геттара дика хул зиза доаккхача хана чуийцача рапсах даьккха баьца хьоар а. Цул совгІа цо вІаштІехьдоалийт бІаьсти а гурахьа а хьайбашта моша доакъар лоаттаде.

Дуккхача боахамий опыто хьахьокхачох, бІаьсти хьайбаш кхабара йолча рациона дийнахьен буси 20—25 килограмм цун моша доакъар тІатехача, цаІ-ах килограммагара кхаьнненга кхоачаш тІаккхет шура, хІаьта хьоанал — 0,2—0,3 процент.

Мошача доакъарал совгІа хІара гектара тІара ткъо килограммага кхоачаш ги а лу рапсо. «60 лет Октября», «Самашкинский», «Назрановский», «Лермонтовский», «Экажевский», «Братский», кхыча совхозашка хІара шера чуэц иззал.

ХІаьта ги укх тайпарча химически хІамаех латт: хий — 9 процент, даьтта — 40—44, протени — 18—22, клетчатка — 6—7, кхытайпа компаненташ — 24—26 процент.

Рапса гих даьккха даьтта хьоаналга диллача эггара дикагІа лоархІача соя, пальма, генарий даьттага кхоачаш да. Цу даьттаех дунен тІа эггара дукхагІа пайда эц. Кхы а цхьа хІама да. Рапса даьттаца кІезига я хьаьна растительни кислоташ. Из иштта хилар дика лоархІаш да. ХІана аьлча уж кислоташ сага кхачанца иштта я дукха я.

Рапс лелаяра йоккха опыт Іоаьй республике. ХІаьта а из кхеяра агротехника керттерча дешаех дувца безам ба.

Севооборота юкъе мах бола культура я рапс. Лаьтта структура тоаяра, цун хьоанал алсамъяккхара новкъостал ду цо. Цул совгІа, укха тайп-тайпара оасар дІадоакх, кхай фитосанитарни хьал тоаду. Цудухьа геттара дика хьувкъ рапс хиннача дІадийна ка бола ялат, ялат, хьажкІаш.

Кубански, Ставропольски краяй, Къулбаседа - ХІирий АССР Іилма учреждений даннех, сидеральни (лаьтта хьаьндеш йола) культурах санна пайда эца йиш я рапсах. Лаьтта хьаьндара болча низага диллача, кхона гарга я рапса моша буц. Цул совгІа, сидераци яр духьа из кхеелга дарегІагІа а эффективнегІа а да. Цунна тешал деш дукха масалаш а да. Иштта, Краснодарски края Красноармейски района Ленина цІерагІча колхозе рапс дІайийна кха чу а ца эцаш аьха цига дуга дІадийча, хьалха хинначул 18,5 центнер дукхагІа хилар цу культура хІара гектара тІара чуийца, хьувкъам. ХІаьта рапс мошача доакъара чу а ена, йиса юхьигаш кІала йохийташ лаьтта аьха дІадийначара дуга 8 центнер дукхагІа даьлар.

Лоамашка, царна юхе ухкача боахамашка тохкамаш дича Къулбаседа - Кавказски НИИ болхлоша белгалдаьккхар, сидератах санна рапсах пайда а ийца коартолаш дІайийча, цар хьувкъам хІара гектара тІа 31—33 центнер алсамбаьнналга. ХІаьта СОАССР Пригородни района «Дружба» колхозе рапс чу а ца эцаш, из тІахипна кхаш аьха коартол дІайийча, цар хьувкъам хІара гектара тІа 56,4 центнер тІакхийтар.

Гудермесски районе дуга чуийцачул тІехьагІа 1500 гектар лаьтта мукъа дус. Царна башха планировка а яц хьаьн а дац. ИоархІаш тІа а яьле латташ хул. ДикагІа децарий сидераци яса цига гурахьа рапс дІаювш яларе? Цунна уйла е еза района агропромэ болхлоша.

Рапс дІаера кийчдеш дола лаьтта 18—22 сантиметр кІоарга аха деза, хьалха цига хинна культура чуийцачул тІехьагІа йоккха юкъ а ца йолийташ. Ха тІехьаяьккхача лаьттацара тІоадал лохъяла, аьхачул тІехьагІа йоккхий галаш йиса тарлу. ХІаьта лаьтта цамцадаьккха тІера нийсдаь ца хилча дІадувш цхьатарра кІоарга да дика мег ги. Из бахьан долаш цхьан хана тІа ца доалаш диса а тарлу. Иштта кхоачамбоацар нийсделча хьувкъам а сатувсачул кІезигагІа хила мег.

Лаьтта аьхача из тоадара макхаш даха, культиваци е, шлейфборонашцеи катокашцеи тІера дІанийсде, кІезиг-дукха ІотоІаде деза. Иштта из динза даргдац къаьстта а тІоадал кІезига Іайнача кхашка. ХІаьта лаьтта кийчдеш тІеххьара балхаш ду, тІоадал кІоаргачара тІехьнахьа хьатІаяккхара.

Лаьттах йолча хьаьнача дукхача хІамаех пайда эц рапсо. Цудухьа удобренеш дукха езаш культура я из. Гурахьа дІаювча цунна лаьтта кийчдеш хІара гектара тІа 40 тонн кхоачийташ ширденна кхо, 80—100 килограмм фосфорни хІамаш, 90—120 килограмм калий, 150—200 килограмм кхоачийташ азот тасса еза. Азотни удобренеш шозза — гурахьа 50 килограмми бІаьстан юххье йисари йилла еза.

Гурахьа тессача азотни удобренеша овлаш чІоагІ а дий, шелала духьалъотта низ лу рапса. ХІаьта бІаьсти йиллача цо шозза лакхбу хьувкъам.

Рапс чуийцача шера кийчдаь цхьоалагІча класса ги тоссаш дІае еза из культура гурахьа.

Тайп-тайпара дІаюв вай ювца культура. Цхьабакъда, республике мугІарашта юкъе пхийтт-пхийтта сантиметр юташ, 15 августе денз бутт чакхбалалехьа дІайийча дикагІа хул.

Боахамий специалисташ бицбала йиш яц, йис йиллалехьа 6—8 лордилг а хийца 15—20 сантиметрга кхоачаш из дегІаена хила езилга. ТІаккха дикагІа Іангара яргья из.

Рапс дІаюв баьцадаарий е ялатий сеялкащца, дезача, халача лаьтта 1—2 сантиметр, атта долча — 3—4 сантиметр кІоарга. Ги иштта дужаргдолаш сеялкашта тІара Іодаха е мелде деза сошникий штангай пружинаш.

ТІадаларга диллача лабораторе оттабаьча боарамга хьежжа оттаю гектара тІа ги тассара норма. МугІараш-та юкъера юкъ 15 сантиметр а йолаш пхьатарра дІадувш хилча, хІара гектара тІа 12—15 килограмм ги тасса деза. Динза даргдоацар да рапс дІаелехьен цул тІехьагІа цу сахьатен лаьтта катокашца кІезиг - дукха ІотоІадар. Къаьстта лоархІаме да иха нийса хилар. Из ца дича 20 процентага кхоачаш лохбала мег хьувкъам.

БІаьсти лоа дешача е йоачан хилча чуккхийтача хий Іов. Дунха долаш цо боарамал тІехь тІоада а йий, тІехьара хІалакъю - дегІайоагІа рапс. Цул совгІа кха нийса ца хилча технико, цкъа-дале, цІена хьакхац из, шозлагІа дале, каст-каста йохаш ший ханнахьа чуэцац.

Рапса Іунал деш из цхьатарра дика дегІайоагІаш, оасарах цІена, лаьтта массаза кІаьда, цамца хилийтара къаьстта йоахо ю.

Гурахьа йиъ-пхиъ лордилг хийцача хана лайга е юкъера дозал дола макхаш доах. Уж тІехьадийза трактор сахьата йиъ-пхиъ километр никъ бергболаш мара лалла йиш яц.

Цхьан шера хулача злакови оасара духьала къовсам лоаттабеш, рапс дІаелехьа хІара гектара тІа 8—15 килограмм кхоачийташ натре трихлорацетат тоха (ТХА, ТХАН) еза. Цунца болх баьчул тІехьагІа макхаш доахе культиваци ю, из лаьтта кІала яхийтара.

Рапса, цун тайпах йолча кхыча культураштa зе деш дукха садоаха хІамаш я, масала: крестоцветни сагалаш, рапсови пилильщик, белянкаш, совкаш, кхыяраш. Лазараша кІезига зе ду цу культурана. Уж кхет цунах лоамашта юххерча районашка дІайийча, тІоадал кІезига хилча.

ЗІирг тохача хана крестоцветни сагалаша зе дергдоацаш, рапса гина из дІаделехьа цун хІара тонца кхоъ килограмм кхоачаргйолаш ГХЦТ яхача гаммаизомераца вІашагІъеэш ТМТД тох. Иштта из даро лазараштa, зене йолча садоахача хІамашта духьалъотта низ балал совгІа, гина аьттув лу цхьатарра дика тІадала а.

Рапс тІаьнначул тІехьагІа крестоцветни сагалаш хІаландара хІара гектара тІа 10—15 килограмм кхоачийташ е ГХЦТ яха 12 процентах латта дуст, е 15—20 килограмм кхоачийташ 2,5 процентах латта метафоса дуст, е 0,5—2 килограмм кхоачийташ 30 процентах латта метафоса тІаьдлуш йола порошок тоха еза.

Вегитационни ха тІакхаьчача лордаш юача садоахача хІамашта духьала тоха еза лакхе йийцача препарател совгІа: хІара гектара тІа 0,5 килограмм кхоачийташ паратин, 1,2—2,4 килограмм — тиодан, 0,8—1 килограмм — хлорофос, 2 килограмм — рогором, 1,2 килограмм — малатион, 2—3 килограмм — фозалон.

Бакъдар аьлча, цу пестицидашца болх беш цар цкъаза пайдана йола садоаха хІамаш а йоаю гонахьара Іалам а бІехду. Иштта из зе лохдара шерагІа пайда эца беза дІайийна культураш лораеча биологически хІамаех. Совката, белянкашта, нацашта духьала трихограммашца къовсам лоаттабича дуккха пайданегІа да. Уж гектара тІа 50—100 эзар кхоачаргйолаш арахеца еза, вай йиъ-ца зене йола хІамаш жагІа Іобилла кийчлучеи хІаьта дахка яьнна 7—10 ди даьлчеи.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
Нохч - ГІалгІай АССР Госагропрома подотдела начальник РСФСР заслуженни агроном.

ПАМЯТНИКАШ ЛОРАДАР — ХIАРАНЕ ДЕКХАР

Беррига советски нах а санна, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой ма боаггIара накъаболх Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара юбилейна. Октябро, Советий Iаьдало еннай царна кортамукъале, цхьатарра бокъо, нийса йола гражданство, къаман паччахьалкхе. Йиш хилийтай халкъа боахами культурен дегIайоалае.

Цхьанна а Къулбаседкъа республике доаццача тайпара дукха да вай республике историн культуран памятникаш. РСФСР-е учете оттадьча 100 эзар памятникех цхьа эзар совгIа дараш вай долча да.

Исторически памятникаш лораде аьнна Конституце тIа дIаяздаь дунен тIа цаI мара йоаца паччахьалкхе я вай яр. «Паччахьалкхено йоакхою духовни ганзаш лораяра, ебаяра, советски наха эстетически кхетам луча, цар культурни боарам лакхбеча царех пайда эцара», — аьннад Конституце тIа. ХIаьта цох йолча лаьрххIача статья тIа йоах: «Исторически памятникий а кхыча культурни ганзий а йоакхо яри лораяри СССР граждaний декхар да».

Нохч-ГIалгIайчене да В. И. Ленина дегIа 56 памятник, историко-революционнии тIема сийлени 200 памятник, археологе 480 памятник, архитектурни 230 памятник. Из исторически тIехьале лораяр, дIайовзийтар, цох пайда эцар къаьстта лоархIам бола гIулакх да.

Из де лерхIаш историн культуран памятникаш лорадара Ерригроссийски общества Нохч-ГIалгIай отделене керда список оттаяй, Советий Iаьдал бахьан лоаттабьча къовсамен Сийлахь-боккхача Даймехка тIемен ханашкара ши бIаь совгIа памятники еза моттиги юкъе а йохийташ. Духхьала цхьан Грозне 50 гаргга мемориальни улг оттадаьд. Цар сводни список оттаяй. ХIаьта иштта дIаязъяьй мемориальни улг оттадергдола 30 гаргга моттиг.

Городе Грозне а республика районашка а гIорбаьнна болча деятелийи исторически событейи сийна цIи тиллай улицех, улицашка оттадаьд 54 аннотированни улг. Цар тIа дувц улица цIи лелаеча турпалах е событех. Республика районашкара памятникаш мишта лораду, доал ду хьежаб.

Памятникаш лорадара общества балха тIа керттерчарех цхьа моттиг лоац уж дIадовзийташ еча пропагандас. Цу гIулакха маIан да памятникаца дувцаденна турпал е событи дIайовзийтар, халкъа вахара исторически дIадахачох нах кхетабар, цу сий долча гIулакхах доккхал а деш, вахаргвола. Из традици дIахьоргйола уйла чуйоссаяр. Памятникех лаьца дувц «Знание» общества республикански отделене лектораша, пропагандисташа. Историн культуран памятникаш лорадара йолча Ерригроссийски общества Нохч-ГIалгIай отделене сотрудникаша.

Школашка хиннай «Къонахчала урокаш». Уж еча дакъа лаьцар Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветераний совета секретара, памятникаш лорадара общества отделене президиума члена Абалова Ксения Николаевнас.

Цул совгIа, пхьайолча школашка археологен архитектуран кружокаш я. Цига кхетама болх бу историе преподавателаша. Цу хьакъехьа дика опыт Iоаьий Грознерча ялхлагIчеи нийслагIчеи юкъерча школашка.

Историн культуран памятникий маIан довзийтара боккха лоархIам болаш я школашкара музеяш. Уж 48 я. Цар чу хул ленински урокаш, историе урокаш, стендашта хьалхашкара обзораш, и. кх. дI.

Нохч-ГIалгIай отделене пхи бIаь гаргга юкххьанцара организаци, 100 эзар совгIа член ва. Дукха ба Iилма болхлой, краеведаш, партеи къахьегамен ветеранаш. ХIаьта школай дешархой археологе, архитектура, краеведене, пропаганда секцешка дакъа лоацаш ба.

Хоастае йоагIаш дика болх беш я археологе секци (цун председатель Дж. Ю. Чахкиев). Цу секце лаьрххIа болх бу .Укх тIеххьарча хана секце членаша гучадаьхад вайнаьха историн архитектуран дукха уникальни памятникаш.

Нохч-ГIалгIайчене я йиъ бIаь совгIа йолча нах чубахара яьча гIалеех, вIовнех, маьлхарча кашмех, элгацех, храмех латта архитектурни комплексаши ансамблеши.

«Историн культуран памятникаш лорадарахи царех пайда эцарахи долча» РСФСР-ен СССР-ен законашка хьежжа царех хIарадар лораде деза. вешта аьлча, кхы дIахо доха ца дайташ лоаттаде а дехар хьалха хиннача тайпара меттаоттаде а деза. Из дара паччахьалкхено хьахеца средстваш хIара шера пайда ца эцаш юс.

Деха памятникаш юхаметтаотталара болх ледара бу республике, Москверчен Ленинградерчен, цар областий опыто хьахьокх уж меттаоттадеча наха шоай лоIаме болх бергхилар. Цу гIулакха юкъе дакъа лаца раьза бола нах нийслургба вай республике а. Из болх бара юкъеоза беза моттигера специалисташ. Москвен Ленинградеи санна, цу гIулакха оарцагIъяла еза областной комсомольски организаци, комсомольцаш, кагирхой.

Ца дувцаш дита йиш йолаш дий «Грозненский» совхоза памятника гонахьа оттадаьр. Ийрча да из сург. Оарц даккхала воча хьал тIа да город Грозне Октябрьски районерча Комсомольски парке вежарий каш тIа дагIа памятник а. Из памятник беза мах болча материалех даь да. Шоаттдийнахьа шефаш мара саг водац цига. Боккха мах бола мраморни Iоакъий дIайнхай, сарахьа лампаш сега. сийрдаяккхац памятник дагIа моттиг. Эхь дайнача наха автотранспорти никъ биллаб цунна юхе гIолла.

Гудермесски района Кошкельды яхача юрта да цигара баха Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа байнача наха дегIа памятник. ХIанз а тIехь цу тIа дIатIаязъьяц байнача наьха цIераш. Памятник бIарахьажа дог доагIаргдоацаш ийрчадаьнна да, гонахьара моттиг цIенъяьяц, цунга хьожаш а из теркалдеш а саг вац.

Во хьож мемориальни улгашка. Здaней пенаша тIа нийса дIатохац уж, йоагIаш йола шрифти басари хержа дац цар тIара йоазонаш.

Здaней пенашта кIир тохачен басар хьокхачен хана, цхьайолча моттигашка пенаш тIа доакха мемориальни улгаш кIирца е басарца къайладоах, хIаьта учрежденей вывескаш-м малх мо къоагаю. Иштта моттигаш хилар Грозне Первомайски улицагIа, В. И. Ленина цIерагIча культура ЦIен тIа, Шерипова цIерагIарен Партизански улицаш вIашагIкхетача.

Ремонт е езаш да Табачни яхача, Московски улицашкара № 1 йолча юкъерча школа здане тIара мемориальни улгаш.

ЧIоагIа бIех а тиш а ду лоамара памятникаш, цига доахан доажадеча наха, къаьстта Ножай-Юрта, Сунженски, Ачхой-Мартана, Ведана. Советски районашка. Материальни дарал совгIа нравственни а зе ду цар.

ХIаьта из кхетаде а теркалде а тигац боахамий цхьаболча кулгалхоша. Уж ба «Атагинский», «Грозненский» совхозий директораш, 1 мая цIерагIча колхоза председатель нн. Хасиев, Батукаев, Жуков.

Памятникаш лорадара республикански отделене хIанз дукха я къоастаянза проблемаш, белгалъяь планаш. Уж къоасталургьяц, кхоачашъюлургьяц тIагIерта, дог лазаш къа ца хьийгача, гIулакх ца дича, дукхача наха новкъостал ца дича.

Историн культуран памятникаш лорадара Ерригроссийски общества Центральни совета юкххьанцарча организацеша беча балха хьакъехьа хьажар-конкурс кхайкаяй. Из хургья 1987 шера 1 октябрга кхаччалца. Из конкурс вай республике а я.

ХIара организаце дизза дакъа лаца деза цунна юкъе. уголок хила еза коллективо памятникаш лорадеш, уж дувцаш, наха коммунистически кхетам луш беш бола болх гойташ. Из хетаяь я Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара юбилейна.

ХIанз исторически тIехьале лораелга дерригача халкъа гIулакх а хинна дIаэттача хана, боккхача бехктокхаме а сийлен а декхар латт отделене коллективана, цун хIара болхлочоа хьалхашка.

Х. МАМАЕВ,
Историн культуран памятникаш лорадара Ерригроссийски общества Нохч-ГIалгIай отделене бехктокхаме секретарь.

Советско-индийски бувзамех дола книжка

СССР-ра Инде фестиваль йолча хана арадаккха лаьрхIа «СССР-и Индии» яха книжка, хIаьта цул хьалха арахийцача «России Индии» яхача книжкаца цхьана советски востоковедий коллектива дуккхача шерашкара къахьегам чакхбоаккх. Шинна а книжка йовзийт уж дешачоа шин мехка халкъашта юкъера дуккхача оагIорахьара беркатерча бувзамий исторически панорама.

«СССР-и Индии» яхача книжка тIа Инде ший лоIаме хилара тIехьа къовсам лоаттабеча хана советскийи индийскийи халкъаша вIаши леладаьча гIулакхех дувц, тIеххьарча 40 шера Советски Союзен Инде республикен паччахьалкхенашта юкъера отношенеш хьахилара этап къаьгга хьахьокх.

Книжка автораша йоккхача фактически материалаца хьахьокх, британски Iаьдалаш духьала долаше индийски общественноста вай долча хинна Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци энтузиазмаца тIаэцар. Индийски къаман кепайоазув, язду книжка тIа, вай мехка дегIаухача революционни событешка, социалистически хувцамашка чIоагIа терками хьожаш а, империалистически харцон пордувна юкъе гIолла «Россе хулача событех дола бакъдар хьагучадаккха гIерташ а хиларах».

В. И. Ленина индийски революционерашцара, къамаш-мукъадахара тIехьарча болама деятелашцара бувзамаш, советско - индийски отношенеш дегIаккхувлача геттара лоархIаме гIулакх хинначa дIаэттар, йоах «СССР-и Индии» яхача книжка тIа. Дунен тIа эгтара хьалхарча социалистически паччахьалкхено духхьал цу хана биллар Инде а колониализмана духьала къовсам лоаттабеча кхыча мехкашка а бода политически никъ. Советско-индийски отношенеш дегIаккхувлача йоккха событи хинна дIаэттар 1927 шера Сийлахь - боккхача Октябра 10 шу дизар дездеча Джавахарлала Неру вари 1930 шера вай мехка Рабиндранат Тагора яь визити. Цар шоашта хетачох шоаш яздаьча книжка тIа дийцар.

ТIема кхерам боккхагIа хулача хана, фашизмана духьала лоаттабьча къовсамо, вай мехка машарерча политиках долча бакъдолчо социализм хьалъеча вай къахьегамхоша доахача толамаша индийций дегашка бола никъ лохар. ХIаьта книжка автораша цу хьакъехьа нийса белгалдоакх «...Советий мехка авторитет фашистски Германи тIакховдача хана Инде геттара лакха яр, шин мехка общественноста цхьана шин оагIорахьа доттагIлен бувзамаш дегIаккхувла гIортар чIоагIлуш латтар.

Советски идиологий кердача балхо кхоачамболлаш хьахьокх 1986 шера 27 ноябре М. С. Горбачевеи Р. Гандеи кIала кулгаш яздаьча ядерни герз доацеп низ ца беш машар бахьчен принципех йола Делийски Декларации кIийле лоархIача, адамлен пхелагIа дакъа чулоацача, сийлахьча шин халкъо вIаши леладеча гIулакхий исторически опыт.

Игорь СЕРЕБРЯКОВ,
филологически Iилмай доктор, Дж. Неру преме лауреат.

(АПН).

Доазол дехьара

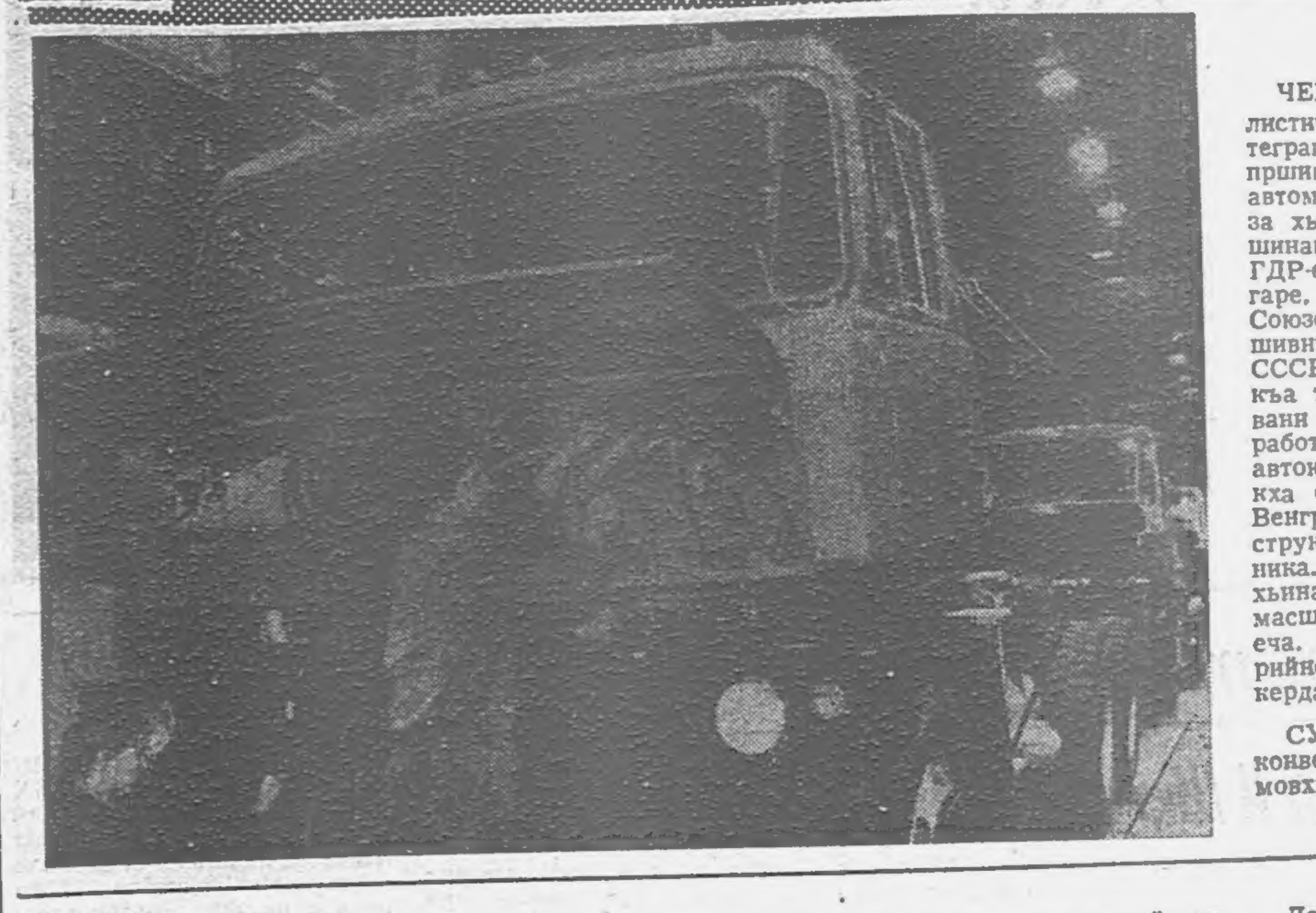

ЧЕХОСЛОВАКИ. Социалистически экономически интеграце предприяти оал Копршивница яхача городерча автомобильни заводах. Укхаза хьаеча низ болча машинаша тешаме болх бу ГДР-е, Венгре, Румыне, Болгаре, Польше, Советски Союзе. ЧССР-ра Копршивницерча автогиганта СССР-ера дикка доккха дакъа технологически оборудовани ийю, Болгарера — обработка еш йола станокаши автокараши, ГДР-ра — лакха овсарле йола прессаш, Венгрера — болата конструкцеш, электронни техника. СЭВ членнй мехкаша хьинаре дакъа лоац «Татра» масштабни реконструкци еча. Цун итог — заводо серийно арахецара «Т-815» яха керда машина караерзаяй.

СУРТА ТIА: сборочни конвейере — «Т-815» яха мовхьаш кхухьа машинаш.

ЧТК — ТАСС сурт.

АНТИЯДЕРНИ ВЫСТУПЛЕНЕШ

6-гIен 9-гIен август даим диц ца луш дусаргда адамлен историчух доккхача Iазапа денош санна. Царех хьалхарча дийнахьа 42 шу хьалха Хиросима яхача японски города сийнача сигала гучаьнна хиннай города атомни бомба чутеха йола ше цхьаь хинна американски самолет. ТIехьагIа цу города хиннар тIаэттад Нагасакена а. Цу гIулакхаца Вашингтоно дерригача дунена дIагойтар ядерни экхам — из моллагIа йола эпизод йоацилга. Ядерни герзо хIаландергхилара кхерам тIалатташ дерригa дуне дахаш йола керда зама дIайолаелар цу хана денз.

Шовзткъа шерал тIех ха дIаяха яле а, ядерни кхерамах дола керда хIамаш дIахо а довзаш латт вайна, вайна бола кхерам тIехь-тIехьагIа чIоагI а луш. Дукха ха йоаццаш советскии американскии Iилманхоша цхьа вывод яьй, хIанз Iоаль латтача ядерни арсеналех дукха доккха доаца дакъа ийккхача, ма дарра аьлча, планета тIа дийна мел дола хIама дувргдолаш хьал тIаоттаргдар, аьнна. ХIаьта цхьаькха цхьа факт а я, хIанз дукха ха йоаццаш гучаяьнна. Коти яхача префектурерча (Япони) тIема духьаларча болама активисташа зийнад Бикини яхача атолле США-с ядерни герзашта тохкамаш деча хана радиоактивни догIана кIалвиса хиннача 187 сага лазар кхийтталга. Царех 40 саг лейкеми яхача а кхыдолча а ракови лазарех веннав. Долче, вай хана а Iазап текхаш ба-кх нах ткъаь итт шу хьалха даь зулам бахьан долаш.

Ядерни кхерама духьала къовсам моллагIча а мехкарча тIема духьаларча боламий теркама юкъмоттиге латт хIанз. Японе хиннача ядерни герзаш дехкара тIехьарча дунен халкъашта юкъерча конференце дакъалоацаш хиннараша укх деношка тIаийцача деклараце тIа аьннад: «Цхьа никъ харжа безача кхаьчад вай: е Iоажал яхьаш дола, адамле цIенъяь дIайоаккхаргйола герз юхедутаргда е ядерни арсеналаш дIа а яьха, чIоагIа машар оттаргба».

Советски Союзо никъ хержаб ядерни герз цIендаь дIадаккхара дерригa чулоацаш йола программа дIа а кхайкаеш. Из программа кхоачашъяра тIаберзабаь СССР-о беча балхо наьха дегашка сатем боссабу. «Из предложени чакхъяьккхача, — белгалдаьккхад японски форума деклараце тIа — дикка доккха хIама карагIдаргдар». Советски программана тIехьабараш дукхагIа хулаш боагIа — дунен халкъашта юкъерча вахара лоархIаме фактор хинна дIаэттай из.

Дуккхача мехкашкарча тIема духьаларча боламий активистий предложенех решени тIаийцай укх шера октябрь бетта герзаш дIадахара тIехьарча гIулакхий кIира чакхдоаккхача хана дерригача дунен тIа антиядерни выступленеш е, аьнна. Хиросимен Нагасакен дIайола а енна, тайп-тайпарча районашка моттигерча ханах белгалдаьча цхьан сахьата чакхъярьгья манифестацеш. Цу тайпара антиядерни выступленеш еррига планета тIа гIолла Малхбоалехьара Малхбузехьа кхаччалца.

> # Дуне цхьан кIирагIа

ПЕРСИДСКИ ЗАЛИВ: «СИХ ЦА А ЛУШ ЭККХИИТА КИЙЧЪЯЬ БОМБА»

«Персидски заливе кастта хий тIехдахар, кхерам болаш сел дукха аьшка хIамаш гульъяй», — язду «Нью-Йорк таймс» яхача американски газето. Из бакъда: США-с хIанз заливе а цунна юхерча районашка а лоаттаду «Констеллейшн» яха авианосец керте дола фрегаташи крейсераши, заливагахьа бухь билла доагIа «Миссури» яха линкор, «Гуадалканал» яха десантни вертолетоносец, «Раллей» яха доккха десантни кема, катераш. Пентагоне кийчъеш я заливерча операцешта кулгалдара йола лаьрхIа командовани вIашагIйоллара проект.

Уж гIулакхаш леладу «цига лела кемаш лорадара» ду» яхаш бахьанаш а дозхаш. Из иштта дале а заливе лелача танкерий капитанаш леткъаш ба сел дукха цига военни кемаш хилар чIоагIа кхераме хIама да, эккхам хила тарлу, яхаш. Американски конгрессана хетачох, планета тIарча цхьан «кхохкаеннача моттиге» герзашцара низаш совдоахаш Рейгана администраце делаю политика йоккхача конфликтана США чуозар кхерам болаш я.

ХIаьта а американски законодателашта ловр теркал ца а деш. КIайча цIено йоах, хьалха денз хьабоагIа ший никъ дIахо бахьа лаьрхIа я США. Герза низаца дуккха мехкдаьтта долча мехкашта шоай диктат качйоллар духьа а цунца цхьана дежа сий айдар духьа а дIайолаяь керда военни авантюра, «ирангейта» скандалаца ювзаенна я.

Цу тайпара политика кхетаеш а хьаллоацаш а яц кхыметтел НАТО гIолларча США союзникаша а. Аьттув ца боалаш йисай администраци Малхбузен Европа мехкашта низ бе а кувейтски танкераш военни кемашца накъадахара уж юкъеоза гIерташ а леладаьча гIулакхашка. Европейски столицашка гIолла зехьа го боахаш лел къаман кхерамзлен дешашта вола США президента помощник Ф. Карлуччи. Из Англе, Франце, ФРГ переговораш еш хиннав. Си-би-эс телекомпане хоам беш ма хиллара, США-на гIоде, аьнна президента Рейгана даьча дехара, чIоагIа ак аьннад союзникаша.

Кхыметтел Рейган эгтара чIоагIагIа хьаллоацаш йолча Великобритане премьер - министра М. Тэтчера а аьннад: «Цу регионера американски политика сов провокационни я». Нидерландий официальни викала дешацца аьлча, цу мехка правительства лерхI, Персидски заливе гIолла кемаш паргIата лелалга Iалашде йиш хургья ирано-иракски тIом соцабе ООН низаш оарцагIдахара чотагIа. Иштта хеташ я Итали а.

Союзникаша ше харцдеш хилар а США конгресса критически позици а кхетаеш хила дезар, аьнна хеталу КIай цIа. Бакъда, из долаш дац. США оборона министра дукха ха йоаццаш ше къамаьл деш, юха а Ирана кхерам тIатувсаш, Вашингтоно лаьца никъ хувца ца луш дIагIоргба яхаш хиннав. «Сахьата механизм болх бе йолаялийтай сих ца а луш эккхийта кийчъяьча бомба», иштта да йоах «Ю-эс-эй» яхача американски газето ВIашагIкхийттача Штатий провокационни военни операцеш бахьан долаш Персидски заливе этта хьал.

ЛОАМО ДАХКИЛГ БАЬБ...

Капитолийски гувна тIа чакхдаьннад «Иран - контрас» яхача КIайча цIен къайлагIарча аферагIа дола дош дувцилга. Шин беттаи ах беттаи дувцаш лаьттад из. Гучахьа цу дешага хьожача хана лоткъамаш даьд 29 тешо, цу даькъе паччахьалкхен секретарь Дж. Шульц, оборона министр К. Уайнбергер, юстице министр Э. Миз, къаман кхерамзлен дешашта хьалха хинна президента помощникаш Р. Макфарлейни, Дж. Пойндекстери, хIаьта иштта скандала керттербарех цхьа «турпал» вола О. Норт а болаш. КъайлагIа ладийтIад ЦРУ викалашка. Гарггарча шин бетта оттадеш хургда итогови документ.

Дешага ладувгIача хана гучадаьннар а да Иранага герз дохкаши цигара даькха дуккха ахча никарагуански контраса дIахьежадеши законагIа йоацаш КIайча цIено лостам телаш йола операцеш шерра яьржа хилара, администрацена керте латтар ше цу гIулакха бехктокхаме хилара тешал деш. Си-би-эс яхача телекомпане программагIа къамаьл деш викалий палата лаьрххIача комиссе председателa Ли Гамилтона аьннад, дукхагIбола тешаш цу скандальни аферах президент Р. Рейган ше бехказа ваккха гIерташ хиннаб. Гамилтона белгалдаьккхад, хиннача хIамана визза бехке вар духхьал президент волга.

ТIаккха дIахо хургдар фуд? — хетт американцаша. Цунах дIахо хургдар, лаьрхIача комиссей итогови документа тIа малагIа тайпа рекомендацеш хургья ала ловш цхьаккха а вац. Э. Миза, ма дарра аьлча, КIайча цIен даьна шийна духьала а долаш йоах «Иран-контрас» яха операци еча хана «законаш телхадаь хила мег»; долче, уголовни дешаш гIовттаде йиш я. Цхьабакъда, моттигерча обозревателашта хетачох, нагахьа санна моллагIа саг суде водаш нийслой, из бехке воацар хила тарлу. Администраце лакхерча эшелонашка кийч а яьй чакхъяккха аьнна тIаийцай «ирангейтски» скандал хиначул тIехьагIа дайна президента сий юхаметтаоттадара йола операци, аьнна условно цIи тилла йола план.

Дерригa а кегаденна да: дийцача деша хьахьекхад президент бехке волга, бакъда хила тарлуш да ше даьчоа цо цхьаккха тайпара жоп лургдоацилга. Цунна гаргагIа болаш гонахьа леларашa низ кхобаьбац расследовани толхаяра, шоаш а КIайча цIен да а кIалхарваккхара. Дош дувцаро скандалера дуккха хIамаш хьагучадаьхад, бакъда тIехьагIа цу тайпара афераш кхы ца хилийтара цо цхьаккха хIама ца даьлга гуш да. Оалаш ма хиллара, лоамо дахкилг баьб, яхара тара да из...

Тайп - тайпарча регионашка гIожача тайпара низагIа чугIертара йолча ший политиках, паччахьалкхен терроризма политиках юхаяла вIалла лаьрхIа яц администраци. Американски законодателаша шоаш мукIарал духьатIайоагIача хана цу тайпара хIама юхахургдац аьна гарнти йолаш яц США, яхаш. Специальни сенатски комиссе члена У. Коэна хетачох, из хинна даьнна хIама «юхаувзара эффект», йолаш хила тарлу 10—15 шера, «цул тIехьагIа хьалхьоврга моллагIа а кхы тайпа правительственни скандал». Сел дукха хьежа а дезаргдий-теш цунга.

Валентин ВАСИЛЕЦ,
Юрий УСТИМЕНКО,
Евгений МЕНКЕС.
(ТАСС).

НЬЮ-ЙОРК. Чубаха цIа доацараш дукха ба укх йоккхача городе. Уж хIанзара 1987 шу ВIашагIкхийттача Къамий Организаце чуIе цIа доацачарна фусамаш Iалашъяра Дунен халкъашта юкъера шу да, аьнна дIакхайкадаь хиларах сакхувш бац.

Цхьабакъда, чуIе фусам йоаца американцаш дукхагIа хулаш латт. Уж хIанз соахка хинначарел дукхагIа ба, хIаьта селхан хинначарел а дукхагIа, йоах цIи хезача общественни деятела «Социальни низ ца бара тIехьара общественность» яхача Вашингтонски организаце лидера Митч Снайдера.

Даькъаза баьнначарна юкъе шоай балхах баьнна селханара болхлой. гIулакхера нах, чуIеча фусамех дIадала ахча доаца къоаной, дай-ноаной Iунал доацаш диса бераш.

ТАСС фотохроника.

Ширдаьннача гIулакхашца — лира къовсам

ТIехьатетта йиш йоацар

Грозненски производственни швейни объединене къахьегаш ва тайп-тайпарча къамех вола 3960 саг. Царех 2875 нохчийи, гIалгIайи ба. Уж ба тайп-тайпара оамалаш, сакхетам бола боккхий нах. Царна юкъе нийслу, вай заманца товш доацаш, дIаяхача къаьнача завагIа юхедиса ийрча гIулакхаш хьаллувцараш, уж чIоагI а даь дIаоттаде гIерташ бараш. Масала, паччахьалкхен рузкъан тIакховдар, из лочкъадар къа дац, яхаш бараш а нийслу укхаза. Уж санна а кхыйола а уйлаш йолча наха юкъе атеистически кхетам балар Iалаьмате боккха лоархIам болаш гIулакх да.

— Цу лостамагIа шун коллективе деш дола балхаш малагIаш да? — аьнна хьаьттар аз производственни швейни объединене парткома секретарага Гаряев Алексей Николаевичага. Цу хаттара жоп а луш, цо аьлар:

— Цу даькъе хоадамболлаш болх бу тха партийни, комсомольски организацеша. Тайп-тайпарча темаех лекцеш еш хIамаш тегача мотористкашта, инженерно-технически болхлошта.

Ше яхаш дар дIачIоагIде гIерташ санна сона хьалхашка Iоюлл цо объединене укх шера йийшача а еша лерхIача а лекцей список. «Знание» яхача обществера лектораш а хьехаш, хIанзле унхаза йийшай укх темаех йола лекцеш: «Ислам юкъедалехьа вайнах динах тешаш хилар», «Нохч-ГIалгIайчене чIоагIденна ислам дIаоттар», «КъорIа Iилман критика», яхараш а кхыйола а лекцеш. ХIаьта хIанзчул тIехьагIа ешийта лерхIаш я «Кхалсаги дин», «Медицинен дин» яха а кхыйола а лекцеш. Ийшача а еша лерхIача а лекцей тематика сайна яйзачул тIехьагIа, аз хьаьттар Алексей Николаевичага:

— Кхычахьара хьатIабаьхкача лектораша ешаш йола лекцеш йоацаш, кхы малагIа болх бу объединенерча коммунисташа болхлошта атеистически кхетам балара?

— Цу даькъе дукха мероприятеш чакхйоах оаха, — аьлар парткома секретара. Уж малагIаш я ха безам болаш со волга хайча, шийна долча гIоина ехаш санна, сиха кхайка хьайийхар цо объединене ВЛКСМ комитета секретарь Батуева Джансари. Из я парткома член. Цкъарчоа хетаделар сона болхлошта юкъе атеистически болх бара бехктокхаме из я аьнна. Цхьабакъда, хьакхаьчача Джансаре дувцар дар комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе комсомола комитета беш болча атеистически, интернациональни кхетам балара болча балхах лаьца.

Хьагуча суртах, объединене парткома дукха лоадам боацаш хетачох тара да хIамаш тегараштa юкъе атеистически кхетам балар. Цудухьа из лоархIаме гIулакх тесса а дита, цу даькъе бе мел беза болх комсомола комитета дIатIабиллача санна хеталу.

Объединенерча болхлоех, инженерно - технически болхлоех, гIулакхерча нахах 269 саг коммунист ва. Кхойтта коммунистах латташ йола партком а я. Из Iалаьмате боккха низ ба. Цхьабакъда, болхлошта атеистически кхетам балара бола беррига болх комсомола комитета дIатIа а билла, сатийна уж Iеш хилара тара да укхазара гIулакхаш. Кхыча бесса из кхетаде йиш йолаш а дац.

Болхлошта юкъе атеистически болх бу парткомо ала гIерташ кеп увттаю цун секретара. Цхьабакъда, цу лостамагIа ер болх баьб, аьнна хьахьокха хIама долаш вац парткома секретарь, духхьал кхойтта сагах латташ йола атеизма совет вIашагIъеллай ца аьлча. ХIаьта цо фу ду а ховш вац из. Укхаза, доацаш да атеистически кхетам балара дола литература, клуба еш йола ремонт чакхъяьлча кийчъергья оаха атеиста уголок, яхаш дувц Алексей Николаевича.

— МалагIча цехашка я шун цхьа бахьан мукъагIа кийчъяь атеиста уголок? — аьнна хьаьттар из Гаряевга. Цу хаттара жоп а луш, цо аьлар.

— Сона хетаргахьа, атеиста уголокаш я цхьоалагIча, йиълагIча цехашка, цхьоалагIча филиале, кхычахьа.

Уж а цунна хетаргахьа йолаш я. Цхьабакъда, хоадамболлаш цига, вокхазахьа уж я оалалуш вац парткома секретарь

— Болхлошта юкъе атеистически кхетам балара болх бара йола парткома план малагIа я хьагойтал сона, — аьнна аз дехар дича, цхьан юкъа йист а ца хулаш вагIийсар Алексей Николаевич. ТIаккха шоашта цхьа доккха хIама карагIдаьлча санна цо аьлар:

— Цу тайпара план хила езий-теш парткоме? — Из тха йолаш яц.

Из иштта децаре дIабахача ворхI бетта цкъа мукъагIа дийца а, объединене парткома заседане е партийни собране дийца хургдар къахьегамхошта юкъе атеистически болх барах дола дош. Парткома, цун секретара бIара а хьежаш, коллективе атеистически болх бара юста ра латт коммунисташ, активисташ, профсоюзни организаци.

ХIара коммуниста, къаьстта партбюро членийн сийлен декхар да бакъдолча хIаман тIехьа принципиальность хилар. Увза а ца луш, доагIаш дар юхьдухьал дIа а этта, дIаалар цар сийлен декхар да. Долче, болхлошта юкъе атеистически кхетам балара бола болх иштта теркал ца беш битара вай каралаьца никъ гаьна баргбац алац парткома членаша, коммунисташа. Из кхетадеш дац. Гласноста шерра никъ хьабийллача хана, из гаьна доале тамаш йолаш гIулакх да.

Объединене ца беча атеистически балхага диллача, динах тешараш укхаза вIалла а бац аьнна хеталу. Цхьабакъда, уж укхаза шортта болаш ба. Цудухьа атеистически кхетам балара болх овланга денз эргабаккхара оарцагIбала беза коммунисташ.

К. МАГОМАДОВ.

ДоттагIлен малха кIал

Ши кIира гаргга ха яьккхар вай республике Венгерски Халкъа Республика Комаровски областера баьхкача 27 кIаьнкои йиIигои. Дика салеIар цар «Зорька» яхача пионерски лагере.

Нохч - ГIалгIайчен столице Грозне болча хана В. И. Ленина памятника юхе зизаш дехкар цар, историко-революционни моттигашка хьежар, «Татабанья» яхача кафе хилар.

Дика тIанийцар зIамига хьаьший Дуба-Юртарча керамически завода коллективо. ХIаранена тайп-тайпара совгIат делар. БIаргабайра берашта Каспийски форд а, Манасерча унахцIенон лагере массехк ди даьккхар цар.

Вожате Асхабова Хьадас кIезига дийцанзар венгерски берашта вай республиках, цун Iаламах, нахах. Цул совгIа эрсий иллеш даха, Советски Союза дуккхача халкъий халхараш де Iомабир цо хьаьший. Комаромски областерча бераша а дизза жоп делар шоай яьча йоакхонна — шоашца салоIаш болча вай республикерча пионерашта венгерски иллеши «чардаш» яха халхари Iомадир цар.

СУРТА ТIА: вожатеца Х. Асхабовайца къамаьл деш да Венгрера бераш.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

Кастта-керда дешара шу

ШКОЛАШ БЕРАШКА ХЬЕЖ

Дукха ха йисаяц дешара шу дIадоладала. Из дика кхета а деш, шоай дешархой дог гIоздаккха, хоза кийчъяьча школашка уж тIаэца гIерташ дукха къахьийгад Сунженски района педколлективаша.

Районе эггара къаьнагIъярех цаI я Краснооктябрьски юкъера школа. Мел из тоайнча, чулега кийчденна тховнаш, тищденна пенаш долча цу школе хьийга къа Iаяха бIаргагуш хилац.

Бакъда, укх шера Iалаьмате дукха болх баьб цига из школана тараерзае гIерташ. ВIаштIехьъяьхай хIара предметагIа йола кабинеташ, хIаьта цигара яр санна физика кабинет городашкарча школашка а наггахьа мара нийслургьяц.

Къонача директора Фаргиевас ше хьалха а яьнна, еррига коллектив оарцагIъяьккхар школана ремонт яра, дешархоша а доккха дакъа лаьцар цу балха юкъе. Цудухьа тахан а дешархой тIаэца кийча я школа.

Цхьабакъда, белгалдаккха дезаш да цхьаькха. Школе кхаь сменагIа деш бераша, помещенеш тоъаш ца хилар бахьан долаш. Дукха ха я цига керда школа хьалъе еза, амма укх шера а цунах хьоахадеш хIама дац. Цу гIулакха башха сагота бац базови предприяти йолча «Заветы Ильича» яхача колхоза кулгалхой.

Геттара тIехьадаьлар Мужечарча юкъерча школана капитальни ремонт елга гIишлон материалаш ца хилар бахьан долаш. НаIарашн кораши дац яхаш бахьанаш увттаду Сунженски ремонтно-строительни управлене. Иштта дIайола а яь латт Галашкарча № 1 йолча юкъерча школана еш йола пристройка а. ШоллагIа шу да пенаш хьалдотташ латта...

Арштински юкъера школа чухиннача зданех тIабаьхкача хьехархошта квартираш хьае лаьрхIад. Проектно-сметни документаци а оттаяй, ахча а хьахийцад, цхьабакъда, болхлой ца тоъаш хилар бахьан долаш гIулакх Iалаьмате ледара лел. ХIаьта вайна ма харра, дешара шу дIадоладала дукха ха йисаяц. Хьехархой а цхьаннахьа баха безаш ма бий.

Iалаьмате хоза кийчъяь, берашка хьежаш латт Серноводски № 3 йола юкъера школа, Галашкара № 2 йола юкъера школа, Орджоникидзевски бархI шера. Орджоникидзевски юххьанцарча классий школаш, Ассински № 1, Серноводски № 2, 4, Карабулакски №№ 1, 2 йола юкъера школаш, кхыяраш.

Белгалдаккха деза, дIадахача шерашка Сунженски района школашта ремонт елга геттара тIехьадоалар. Яьяьнна ремонт бIарг тIаоттаргболаш а хилацар. ХIаьта укх шера дуккха дикагIа вIаштIехьдаьккхад цига из гIулакх. Школашка яь яьнна ремонт а дуккха дикагIа, хьекха басараш хозагIа, теха кIир боарамагIа я.

Лакхе ювцача школашка хоза кийчъяьй предметегIа йола кабинеташ. Йолаш я гойтара пособеш, кхыйола материалаш.

Къаьстта хоза, лакха культура йолаш балхаш ду Серноводски № 1 йолча юкъерча школе. Школа директора А. Сагитова ший хьалхленца чакхдоаккхаш да эггара лоадам боацаш да, аьнна хетар а. ХIана аьлча, царех латт школа бIарчча сурт.

Района лакхехьа ювцача школашка дика йоакхо яьй Iан кийчо яра а. Школашта а хьехархошта а лаьрхIа дахчен кIорен тIаозаш латт.

Ерригача школашка дIаяздаь даьнад деша даха ха йола бераш, 1987—88 дешара шера дешаргдолча берех классаш хьаьй.

Дешара-гойтара пособешта, технически средствашта, оборудованена лаьрхIа хьахийцача средствех дика пайда ийбу. Эшаш долча литератураца, кхыча средствашца Iалашъяьй школьни библиотекаш. Дешархошта эшача, дерригаш хIана дац, аьнна долча учебникашца Iалашъяьй школаш. ХIаьта дIадахача дешара шера леладаьраш хьагулдаь, дIадекъа мара ца дезаш, кийча латташ да.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. тIадоагIача дешара шера района школашка болх беш хургья 1230 дешархо Iохоаве йиш йола 16 столови, 167 моттиг йола 7 буфет.

ЙоагIача бесса кийчъяьннай Серноводски № 21, 2, 3 йолча юкъерча школашкара, Нестеровски юкъерча школера, Галашкерча № 2 йолча юкъерча школера, Карабулакски №№ 1, 2 йолча юкъерча школашкара, Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школера столовеш. Цхьабакъда хицара гIулакх ледара да Арштински юкъерча, Галашкарча № 2 йолча, Серноводски № 3 йолча юкъерча школашка, хIанз а хий хьатIакхахьа дезаш да Карабулакски № 2 йолча юкъерча школе.

Районерча школашта ремонт еча базови предприятеш йолча «Серноводский» совхозо, XIX партсъезда цIерагIча колхозо, Цlеча Эскара цIерагIча колхозо, XX партсъезда цIерагIча, «Путь к коммунизму» колхозаша цхьадола новкъостал даьдале а, школай йоагIIаш йола йоакхо ца еш предприятеш дукха я районе.

ЦIенхашттача кхоачамбоацарех цаI да районе хьехархой ца тоъаш хилар. Цига эшаш ба физика, математика, химе, доазол дехьарча къамий метташ хьеха, къахьегама кхетам балара эша хьехархой.

Белгалдаккха деза, хIара шера къаьстта кIезига хьежабу района школашка доазол дехьарча къамий метташ хьехаш бола хьехархой.

ЛоархIамеча хIамех цаI да дешара шу дIадолалуш школашкара спортивни майдаш кийча хилар. Ассински № 1 йолча юкъерча, Нестеровски юкъерча, Карабулакски №№ 1, 2 йолча юкъерча, Троицкерча юкъерча школашка дика кийчъяьй уж майдаш.

Цхьабакъда района кхыча школашка йолаш йола инвентарь, оборудовани тоаяь яьннаяц, спортивни майдаш йоагIача бесса кийчъяьяц.

Иштта белгалдаккха доагIа района дуккхача школашка юххьанцарча тIема кийчон кабинеташ кийчъяьнза хилар. ТIема-спортивни комплексаш яц Мужечарча юкъерча школе, Орджоникидзевски № 3 йолча юкъерча школе, Серноводски № 3 йолча юкъерча школе, иштта кхычахьа. Цхьайолча школашка хьалъе йолаяь тираш йистеяьннаяц.

Сунженски района халкъа образоване отдело а базови предприятеша а дешара шу хьатIадале царех цхьадола кхоачамбоацараш дIадозаргхиларах теша лов. ХIаьта из лоацацача хана дулургдолаш а да.

Х. АУШЕВА.

ДЕРРИГА КИЙЧА ДА

Бутт гарга ха мара йисаяц керда 1987—88 дешара шу дIадоладала. Республикерча школай педагогически коллективаш хьинаре кийчлуш я цу денга. Мишта латт из гIулакх Малгобекски района школашка?

Тхо да Долакоарча № 7 йолча юкъерча школе. Из районе кердачарех цаI я. ДIакоадаьлча хетаделар из, бераш чудаха мара ца дезаш кийча я, аьнна. Из иштта хиланзар. Шоай бе безаш болча балхах чуйна къамаьл деш багIар школа директори завхози. Да а дар царна дувца хIама — догIа дийлхача тховнах ладар чуух. Мело ца еш, тоаде дезаш да гIулакх. Директоро М. Д. Бамбатова яхачох, кастта ПМК болхлой боагIаргба укхаза, тхов тоабара договор отталаьд. ХIанз лорхIаме да гIишлонхой шоаш деннача дешах биц ца балар.

Коридора чу а классашка а хьежар тхо. Массанахьа лостам бар. Хьекха басараш сийрда бос болаш а бIарг тIаувзаш а дар. Керда школа — керда школа я. Кхетаде хала дац хIанзарчоа из иштта хила езилга. Хьехархой а дешархой а коллективай декхар да дуккхача шерашка из иштта лоаттаяр.

ДIадолхаш, школе коа лагIа зIамига цIалг дайра тхона. Цох лаьца дийцар школа директоро.

— Из тир я. Бакъда, сел чIоагIа бераш хьогаше, из хьаелла вIаштIехьа ца доалаш лел тхо укх кхаь шера.

Де дезаш дуккха хIама дисадац цига. Чухьнахьа штукатурка еи свет чуйиллеи мара езац. Специалисташ боацаш шоай низагIа из де вIаштIехьдалац школа коллективана, хIаьта базови предприяте, «Малгобекский» совхоза кулгалхой берашкара новкъостал дIадехар мара, кхы царна хайра гIо деш бац.

ШоаллагIа адрес — Покхача Ачалкхера № 22 йола бархIшерара школа. Массанахьа хоза цIена яр укхаза. Гойтара пособешца, оборудованешца лаьрхIа кийчъяь яр еррига кабинеташ. Ше дуккха шерашка хьалха хьаяь яле а, из аргдолаш дацар школа тIера куст. Цхьабакъда, укхаза а я шоай проблемаш. Столови яц школе. Из хьаелла гIерташ лел школа директор Х. А. Чапанов. Ийцад столовена мел эшар, цIа къоастадаьд. ХIанз свет хьачу а йилла, токаца болхбеш йола плита, дулх оаташ йола машина, кхыйола хIамаш дIаоттайнча даьннад гIулакх. Вешта, школа базови предприяте «Алханчуртский» совхоза кулгалхой чехка оарцагIбоаларе, из а вIаштIехьадала мегаш дар бераш школе чудахалехьа.

Гаьнаро бIарг тIаоттаргболча, айеннача метте улл Инаркъера № 23 йола бархIшерара школа. Къаьнара здани я из. ДIакоадоал тхо. Керттерча даькъе ремонт яь баьннаб укхазара болхлой. Школа директора М. Т. Яндиева дийцар:

— «Малгобекский» совхоза кулгалхоша новкъостал а даь, укх шера оаха хийцад телха хинна школера цхьадола уйнаш.

Иштта готтача зданешка болх беш бале а, уйла еш ба укхазара хьехархой берашта бIайха кхача хилийтара. Болх беш я буфет. Хьаелла мара ца езаш я столови а. Бакъдар аьлча, из хьаелла аьнна кийчо яь диъ шу дIадаьннад. Кхаь фаза ток хьачу ца йиллар бахьан долаш латташ я из. Из дош къоастадаьд Малхбузерча электрически сетей кулгалхоша. ХIанз тIеххьара дош ала дезаш ба № 66 йола механизированни колонна болхлой.

Дукха ха йисаяц дешархой школе чубаха. Цу денга хьежаш да уж, берашка сатувсаш хьехархой а ба. Сухалбе беза цар вIашагIкхетар ма хулла дикагIа хилийтара.

Л. ЧАПАНОВА.

Суда залера

ПхьегIаш бехке яцар

Ткъаь иттара ваьнна саг ва Малгобеке ваха Галаев Солтмурад. Цхьабакъда, хIанзле а кхозза суда гIанда тIа хайнав из. Хьалха набахта чувоаллаш пхи шу текхад цо, тIаккха итт бетта дIоахала «дегача» корах арахьийжав. Дукха ха яцар цигара цIавена а.

Кхетанзар Солтмурад, бакъахьарча новкъа валанзар. Каст-каста го йиш яр из корта бохабу малар менна волаш, бехк боацача нахаца дов доахаш.

Къаьстта чураваьлар из укх шера 2-ча феврале. Ше волча хьачубаьхкача новкъосташца кеп яьчул тIехьагIа, бокъонца чурваьлар С. Галаев, довнаш даха волавелар. Еррига ший эгIазал Р. Чергизовна тIаяхийтар цо. Летача, бIеха-цIена мел дар аьлча, кхоачам ца хулаш, урсага кхайдар зуламхо. Шема водда ваха Р. Чергизов вахача цIагIа чуийккхар из. ЦIендаьна йоккха йоаца чов ярал совгIа, лестаеш Iоетташ цун мел йола цIагIара пхьегIаш йохайир, бIеха яппараш йир. Р. Чергизова наьнаси сесагои саца аьнна шийга дехар дича, бIарга цIацкъам тоханзар цо, кхы а чIоагIагIа корзагIваьлар.

Суда гIанда тIа вагIаш, шаьрача даьнна хий санна, бокъонца хувцавеннавар С. Галаев. Тайп-тайпара бахьанаш лехар ше даь зулам лаьгIде гIерташ. Корта бохабу малар менна хиларах гIалат ваьннав со, йоахар.

Къамаьл дац, маларо дуккха а нах баьхаб харцахьарча новкъа. Бакъда, цаI да цхьанне а дицде йиш йоацаш: менна волаш даь зулам даьрагIа лоархI законо. ХIанз маларца, алкоголизмаца, наркоманеца лоаттабу къовсам чIоагIбеннача хана хIаьта а.

С. Галаевна санна «тийша болх» баьб маларо Малгобеке яхача Рачук Галина Николаевнина а. Из а хьалхара нийсъеннаяц суда гIанда тIа. Укх шера, 1-ча марта корта бIоагора баллалца бIаьстан хьалхара ди дездеш меннай цо. Цхьабакъда, цох кхоачам хийттабац. Ах бийса яьлча яха дIаэттай из А. С. Ефремов вахача цIен наIараштa хьалхашка. Тата даьд. Мерзача набаро дIаозаваь цIенда сома а ваьккха, чхьагIар дийхад.

Вокхо дац аьлча, бокъонца чураяьннай Рачук — биймIарга ца къоастадеш наIарех таташ де эттай. Сомабаьннача лоалахоша чIоагIа дехар даьд цунга дIагIоялар хьо, яхаш. Цох хIама хиннадац. Кхы тIа а даьрьенай зуламхо. Ефремова цIен кораш дохаде йолаеннай из.

Кастта из а суда гIанда тIа ягIар. Цо а малар бехке дора ше даьча зулама. Халкъа судо харцахьа лаьрхIар наьха пхьегIаши кораши дохадар, сатем боабар, корта бохабу малар мелар. Галаевна ялхи Рачука диъ шу на бахта чубахка ханаш техар.

М. САИДОВ.

Керда обрядаш—вахаре

УРХАШ КАРАРА ЯЛИЙТАЙ

Керда обрядаши традицеши вахара юкъе кхувлача даькъе айхха болх бу Богатырева Марема кулгалдеча Назрановски ЗАГС-а. ХIара шера 700 совгIа регистраци ю цига, царех 65 — 70 процент торжественни а еш. ТIеххьарча шин шера цу даькъе 23 «дотон», «дошон» 2 комсомольско-кагирхой хьоалчагIа даьд укхаза, берашта ечарех 62 процент йола регистрацеш торжественно яьй.

Дог гIоздоаккхаш хIама хул цу тайпарча мероприятех уж хетаяьрашта, цига баьхкарашта, йицлац бIаргаяйначарна. Цудухьа тIа-тIа дукхагIа хул царца хьашт дараш, къаьстта а брака торжественни регистраци еш бола кагирхой.

Российски Советски Федеративни Социалистически республика Закона цIерагIа, торжественни брак яьчарех мари сесаги лоархI, цун тешал деш дола документи, «Къонача советски дезала» яха дошоча алапашца яздаь приветственни адреси лу царна. СовгIаташ тел гулбеннараша, сурташ доах массехк тайпара.

ТIаккха Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа, советски наьха мукъал лораеш фашистски гIаьрахошта дукхьала лаьттарий мемориал долча болх ЗАГС-е мел хиннараш.

ТIем тIа байнарий сий деш зизаш дохк. Даьхен гадохкаргдоаца цIена тIехье кхее дош лу.

Обряд дIахохьоча дакъа лоац художественни самодеятельноста. Болалу сакъердам, хьалхара халхара бIал боакх саг йоалаяьчо ший нускалца. ТIаккха гонна юкъе боал боккхагIбараш, шоай къонал дагаехе маркъилгаш санна кхест. Цул тIехьагIа кагирхоша шоай халхарашца цецбоах беррига а... ТIаккха а бек пандар, хоз Евлоева Раяс, Медов Мустафас, кхычар а доаха иллеш...

Цу тайпара брака торжественни регистрацеш дIайихьай, Назранерча городской ЗАГС-е СССР Лакхехьарча Совета депутата «Электроинструмент» завода слесара Халгуев ТIахIирен мехкдаьтта института ВЛКСМ комитета секретара заместителa Дзаурова Лимаси, шофер волча Тебоев Хусенен хьехархочо Богатырева Розаси. Цу хьакъехьа кхы а итташ масалаш доаладе йиш яр.

Лоацца дийцача, иштта дIахьу керда дезал хьахилара обряд. Из вIалла а тара яц хIанз гIалгIаша саг йоалаеча деча хьоалчагIийна. Башха дегагIоз йоацаш чакхдоал хIанзара хьоалчагIал цун еррига оагIонаш динах тешарашта караяхарах. Молли мурдаши бохийт саг йоалае, цар яхар де дезаш хул берригa замеш. Хьалха вай дай санна мехкарашца зоахалолаш дувцаш, халхараш деш, пандарца-фатаца сакъердийташ цIадоаладац нускал. Молла тIавагIача машина хьалха ца бовлийташ, тIехьабиса бокъо йоацаш цIакхоач замеш.

ЦIагIа чу даьккхе, цхьан мичIинге дIаоттаду нускал. Хазац пандар, ловзар дац, сакъердамах хьегаш юстара латт кагий нах, гIулакх деш хьувз мехкарий, толашагIа дола шу хьалха а латташ, мехка дай шоайех хеташ багIаш хул дина «авторитеташ»... Иштта хиларах хIанзарча гIалгIай хьоалчагIашкара цхьаккха дегагIоз дIахьоц кердача, хозача обрядашка сатувсача кагирхоша. Цудухьа, дегагIози салоIами хул алхха обрядий хьакъехьа шоаш мел яхар нахага дайтача, саг ехар, йоалаяр, кхы дола бытовой гIулакхаш шоай лоIам болча тайпара мара ца леладайтача моллаштеи мурдаштеи.

Хатта доагIа: мичахьа хул цу хана юрта Советий болхлой, депутаташ, партийни, комсомольски, профсоюзни организацеш, культучреждениеш? ХIана кхоачийт цар саг ехалга, хьоалчагIа дIахьолга моллай, мурдий кара? Юстара хIана бувл цу гIулакха кагирхой?

Сакъердам, салоIам ца хулаш хьоалчагIа дIахьоча коа юстара а баьнна, саготлуш уж латтарах чакхдоалий цар декхараш?

ДикагIа кхоачашде деза шоай декхараш керда обрядаш вахара юкъе кхувла декхарийла яьча юрта Советий комиссеша. Йоацача сихха вIашагIйохка еза уж.

Со хиннача Экажевски, Гамурзиевски, Наьсарен, Барсукински, Плиевски юрта Советашка, Назрановски горсовете, райисполкоме болх беш яцар цу тайпара комиссеш.

А. ПЛИЕВ,

НГIАССР МВД

БХСС служба болхлоша Назрановски района Крепость яхача юртарча шоай доалахьарча цIагIара гуча а даьккха хьадаьккхад 600 литр спирт, 1200 шуша фальсифицированни къаракъ, дуккха яьсса шушаш, пробкаш хьаеш йола приспособлени. Хьаяьхача хIамай мах 35 эзар сом ба. ЦIен да — моттигерча больница сестра-хозяйка А. М. Торшхоева.

Хьалийцаб къайлагIа спиртах малараш хьадеш хилара дегабуам беш бола Яндаре ваха цхьаннахьа болх беш воаца Б. М. Канцыгов, хIаьта иштта Пхьилекъонгий-Юрта ваха, машиннаькъа Грозненски отделене ПЧ-14 водитель А. З. Албогачиев. Уж уголовни бехктокхаме оза оттабаьб.

«Агитатора блокнота» аргIанара номер

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргIанара йийттлагIа номер араяьннай. Цу тIа кепатехай «Шалинский» совхоза ахархой гIулакхехи йоакхонехи дувцаш йолча «Доакъар а ялата» яхача корреспонденцена.

«Производительни низаш — комплексно дегIаккхувла» яхача рубрика кIала кепатехай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора С. Берсанукаева «Кадраша къестаду» яха статья.

Журнала оагIонашта иштта кепатехай КПСС обкома промышленно - транспортни отдела заведующе заместитела В. Лисоколенко «Машиннаькъашта — нийса ритм» яхача статьяна.

9 августа вай мехка гIишлонхочун Ди дездир. Цу дезача ден хетаяь яр парте обкома строительства отдела заведующе И. Алмазова «ГIишлош еча коллективни подряд» яха статья. Физически культураи спортаи йолча НГIАССР Паччахьалкхен комитета председатела заместитела А. Гучигова «Низа, къонала, унахцIенона цIей» яха статья а я журнала тIа.

Кастта хургйолча баха нах юха дIаязбарах йолча ворхIлагIча ерригсоюзни переписах дувц ший корреспонденце тIа баха нах юха дIаязбара даькъе НГIАССР статуправлене начальника заместитель волча А. Толубанова.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут». Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.

8.35 — «Сендухьа хьана». Берашта лаьрхIа передача.

9.05 — «БIаргагуше — теша хала дар».

10.00 —16.00, 17.25, 19.30 — «Кердадараш».

16.15 — Берий фольклорни ансамблей концерт. Венгрера передача.

16.45 — «Iаламца барта долаш». Телевизионни документальни фильмаш: Iама юхе саг». «Березински биофосфорин».

17.30 — «Города цIей». Пензера передача.

17.50 — «Бакъдолчун урокаш» яхача документальни фильма премьера. Перестройка проблемах.

18.35 — «Фантадром» Мультфильм.

18.45—22.55 — «Тахан дунен тIа».

19.00 — Экономически знаней университет. Колхозашнеи совхозашнеи цаI дола финансово-расчетни ди.

19.40 — ЦН экрана тIа хьалхара. «34-й скорый» яха художественни фильм.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Перестройка прожектор».

21.50 — Политически театр. «Сендухьа вийнав Улофа Пальме? (ЦаI-ах шу даьнначул тIехьагIа). Телевизионни спектакль.

23.10 — Останкинера музей-Дворецера музыкальни ахна. ШоллагIа передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — «Укх лаьтта безам мел бах». Фильм-концерт.

8.50 — «Городаши шераши». Документальни фильмаш. «Новосибирск» — «Грозный».

9.30 — «Къаьнарча волшебника фаьлгаш». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа серия.

10.35 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.

11.05 — Г. Трепольски. «КIай Бим Iаьржа лерг».

11.45 — «Петерс». Субтитрашца художественни фильм.

13.10 — Скрипочни музыка концерт.

13.35 — Ульяновски студе телевидене программа.

14.05 — «Кердадараш».

18.05 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).

18.10. — «Негатив».

18.30 — Футбол. СССР чемпионат. Перекличка «Жальгирис» — «Спартак». «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Минск).

20.15 — «Нохч - ГIалгIайче». Информационни программа.

20.30 — «Хьувкъам чуэцача хьалхалаттарашта лаьрхIа концерт (гIалгIай меттала).

21.00 — «Ха».

21.40 — Кхоана хургйолча передача программа.

21.45 — «Хьехархо». Художественни фильм. (1939 ш.).

23.25 — «Кердадараш».

14 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут» Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.

8.35 — ««34-й скорый». Художественни фильм.

9.55 —Мультфильмаш: «Цхьогилг Патрикеевна», «Са доттагI зонтик», «Бедокуры».

10.25, 16.00, 17.30 — «Кердадараш».

16.10 — А. Грина турпалаш экрана тIа «Колония Ланфиер» яха художественни фильм. «Мосфильм», «Баррандов» (ЧССР).

17.35 — «Ленинца 250 сахьат» яхача Iилма-довзийтара фильма премьера.

17.55 — «Комически оперни сцена» яхача фильма-концерта премьера.

18.2 5— «ТIеххьара лист». Мультфильм (Латви).

18.45, 23.40 — «Тахан дунен тIа».

19.00 — «Проблемаш — лехамаш — решенеш». Социально-культурни сфера материально-технически база. Хьалхара передача. Цига дакъа лоацаш ба СССР Госстроя председатела хьалхара заместитель, СССР министр Л. А. Бибин, физически культурахи спортахи йолча СССР Паччахьалкхен комитета председатель М. В. Грамов, профессионально - технически дешарах йолча СССР Паччахьалкхен комитета председатела хьалхара заместитель В. И. Конкин, СССР просвещене министра хьалхара заместитель А. А. Коробейников, СССР Министрий Советера социальни Iаламон йолча бюро председатела хьалхара заместитель В. П. Лахтин. Передача дIахьу политически обозревателa Л. А. Вознесенски.

20.35 — Советски композиторий поризведенешкара симфонически миниатюраш.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Перестройка прожектор».

21.50 — ЦТ экрана тIа хьалхара «Июльски догIа» яха художественни фильм.

22.55 — Эстрадни иилле концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.20 — Документальни фильмаш «Чудо на ниточках», «Цхьа бийса — дерригача вахара».

9.05 — ДIалохк Московски инженерно - физически института маIача наьха хора.

9.35 — «Пелле дунен тIа ца мара вац». Мультфильм.

9.55 — «Хьехархо». Художественни фильм.

11.35 — «Наьна школа».

12.05 — Фильм - берашта. «Янтарнера ведда кIалхарваьннар».

13.10 — «Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.

13.40 — «Маьхк тха истола тIа». Телевизионни очерк. Цига дакъа лоац Социалистически Къахьегама Турпала, механизатора Н. В. Переверзева.

14.10 — «Кердадараш».

17.30 — «Кердадараш».

17.35 — «Къулбаседа Кавказ». Документальни фильм.

17.35 — М. Супонин. «Бука» Республикански теникий театра спектакль.

18.35 — «ДегIаахар сихдара наькъагIа». «Социальни эшарашкахьа бийрза» (нохчий меттала).

19.05 — Киножурнал.

19.15 — «Нохч - ГIалгIайче». Информационни программа.

19.30 — «Закон, Бокъо, Мораль».

20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»

20.25 — «Литературни пIаьраска» (нохчий меттала).

21.00 — «Ха».

21.40 — Кхоана хургйолча передачай программа.

21.45 — Шун дехарах дола вIашагIкхетар. «СССР халкъа артист В. Атлантов».

23.15 — «Кердадараш».

РАДИО

13 АВГУСТ

7.20 — «Юртара вахар» — (гIалгIай меттала).

7.35—7.40 — Передачай программа.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Музыка.

8.40—9.00 — «Интернационализм — вай вахара закон» (гIалгIай меттала).

11.15 — Къамаьл ду районни радиос, Ачхой-Мартановски районера передача.

11.30 — «Лахъе продукце дикал» (нохчий меттала).

11.45 — 12.00 — Болхлочун уйлаш.

15.00—15.30 — «Патриот» (нохчий меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — «ДоттагIий оазаш».

17.31 — «Нохч-ГIалгIай поэзий музыка» яхача циклера передача.

18.00 — Хоамаш.

18.30 — Объявлени.

18.40—19.00 — «УнахцIено» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).

УКВ ПРОГРАММА

19.00 — ДIалохк М. Айдамировас.

19.30 — Нохч-ГIалгIай ашараш.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДАЬД 1988 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечатан» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-34, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-34; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05317. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2916.